

ÅRSREGNSKAPET FOR REGNSKAPSÅRET 2023 - GENERELL INFORMASJON

Enheten

Organisasjonsnummer:	840 046 672
Organisasjonsform:	Pensjonskasse
Foretaksnavn:	KRISTIANSAND KOMMUNALE PENSJONSKASSE
Forretningsadresse:	Tordenskjolds gate 9 4612 KRISTIANSAND S

Regnskapsår

Årsregnskapets periode:	01.01.2023 - 31.12.2023
-------------------------	-------------------------

Konsern

Morselskap i konsern:	Nei
-----------------------	-----

Regnskapsregler

Regler for små foretak benyttet:	Nei
Benyttet ved utarbeidelsen av årsregnskapet til selskapet:	Regnskapslovens alminnelige regler

Årsregnskapet fastsatt av kompetent organ

Bekreftet av representant for selskapet:	Magnar Flaa
Dato for fastsettelse av årsregnskapet:	21.03.2024

Grunnlag for avgivelse

År 2023: Årsregnskapet er elektronisk innlevert
År 2022: Tall er hentet fra elektronisk innlevert årsregnskap fra 2023

Det er ikke krav til at årsregnskapet m.v. som sendes til Regnskapsregisteret er undertegnet. Kontrollen på at dette er utført ligger hos revisor/enhetens øverste organ. Sikkerheten ivaretas ved at innsender har rolle/rettighet for innsending av årsregnskapet via Altinn, og ved at det bekreftes at årsregnskapet er fastsatt av kompetent organ.

Brønnøysundregistrene, 12.04.2025

Resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2023	2022
RESULTATREGNSKAP - TEKNISK REGNSKAP			
Premieinntekter			
Forfalte premier, brutto	2	984 688 000	664 599 000
Avgitte gjenforsikringspremier		-135 000	-135 000
Overføring av premiereserve fra andre forsikringsforetak/pensjonsforetak			1 578 000
Sum premieinntekter for egen regning		984 553 000	666 042 000
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
Renteinntekt og utbytte m.v. på finansielle eiendeler	3	179 512 000	141 221 000
Verdienderinger på investeringer	4	481 751 000	-677 134 000
Realisert gevinst og tap på investeringer	5	33 224 000	46 418 000
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		694 487 000	-489 495 000
Netto inntekter fra investeringer i investeringsporteføljen			
Sum netto inntekter fra investeringer i investeringsporteføljen		0	0
Pensjoner m.v.			
Brutto utbetalte pensjoner	7	-266 781 000	-249 312 000
Utbetalte pensjoner m.v.		-266 781 000	-249 312 000
Sum pensjoner m.v.		-266 781 000	-249 312 000
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - kontraktfastsatte forpliktelse			
Endring i premiereserve m.v, brutto.	8	-854 319 000	-533 563 000
Endring i premiereserve m.v.		-854 319 000	-533 563 000
Endring i bufferfond	8	-260 000 000	656 619 000
Endring i premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner m.v.	8	-27 567 000	-12 504 000
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelsene - kontraktfastsatte forpliktelse		-1 141 886 000	110 552 000
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - særskilt investeringsportefølje			
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - særskilt investeringsportefølje		0	0

Resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2023	2022
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktfastsatte forpliktelser			
Overskudd på avkastningsresultatet	8	-237 553 000	
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	8	-4 481 000	-6 436 000
Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktfastsatte forpliktelser		-242 034 000	-6 436 000
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Forvaltningskostnader	10,11	-6 463 000	-5 560 000
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	9,10,1 1	-16 925 000	-15 776 000
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		-23 388 000	-21 336 000
Resultat av teknisk regnskap		4 951 000	10 015 000
RESULTATREGNSKAP - IKKE-TEKNISK REGNSKAP			
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
Renteinntekt og utbytte m.v. på finansielle eiendeler	3	13 969 000	11 006 000
Netto driftsinntekt fra eiendom	4	37 490 000	-52 772 000
Verdiendringer på investeringer	5	2 585 000	3 618 000
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		54 044 000	-38 148 000
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen			
Forvaltningskostnader	10,11	-503 000	-433 000
Andre kostnader		-423 000	-244 000
Resultat av ikke-teknisk regnskap		53 118 000	-38 825 000
Resultat før skattekostnader		58 069 000	-28 810 000
Skattekostnader	1,12	-178 000	
Resultat før andre inntekter og kostnader		57 891 000	-28 810 000
Andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger	13	139 000	-1 766 000
TOTALRESULTAT		58 030 000	-30 576 000

Resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2023	2022
---------------------	-------------	-------------	-------------

Balanse

Beløp i: NOK	Note	2023	2022
BALANSE - EIENDELER			
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
Immaterielle eiendeler			
Sum immaterielle eiendeler		0	0
Bygninger og andre faste eiendommer		0	0
Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		0	0
Investeringer som holdes til forfall	15	120 709 000	41 852 000
Utlån og fordringer	16	305 000	45 637 000
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		121 014 000	87 489 000
Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	18	299 462 000	265 200 000
Rentebærende verdipapirer	19	311 835 000	321 136 000
Utlån og fordringer	20	9 077 000	11 058 000
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		620 374 000	597 394 000
Sum investeringer		741 388 000	684 883 000
Fordringer			
Fordringer knyttet til premieinntekter		27 505 000	345 000
Andre fordringer		6 454 000	6 445 000
Sum fordringer		33 959 000	6 790 000
Andre eiendeler			
Kasse, bank	20	20 969 000	20 193 000
Sum andre eiendeler		20 969 000	20 193 000
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		796 316 000	711 866 000
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE			
Investeringer i kollektivporteføljen			
Bygninger og andre faste eiendommer		0	0
Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		0	0
Investeringer som holdes til forfall	15	1 528 324 000	533 036 000
Utlån og fordringer	16	3 858 000	581 246 000
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		1 532 182 000	1 114 282 000
Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	18	3 791 548 000	3 377 652 000
Rentebærende verdipapirer	19	3 948 209 000	4 090 077 000

Balanse

Beløp i: NOK	Note	2023	2022
Utlån og fordringer	20	114 924 000	140 842 000
Andre finansielle eiendeler	20	390 819 000	120 350 000
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		8 245 500 000	7 728 921 000
Sum investeringer i kollektivporteføljen		9 777 682 000	8 843 203 000
Investeringer i investeringsvalgporteføljen			
Bygninger og andre faste eiendommer		0	0
Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		0	0
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		0	0
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		0	0
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		0	0
Sum eiendeler i kundeporteføljen		9 777 682 000	8 843 203 000
SUM EIENDELER		10 573 998 000	9 555 069 000

BALANSE - EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER

Innskutt egenkapital			
Innskutt egenkapital	21	490 437 000	462 937 000
Opptjent egenkapital			
Risikoutjevningfond		5 387 000	5 000 000
Annen opptjent egenkapital		276 286 000	218 641 000
Sum opptjent egenkapital		281 673 000	223 641 000
Sum egenkapital		772 110 000	686 578 000
Ansvarlig lånekapital m.v.			
Evigvarende ansvarlig kapital	22	10 704 000	10 704 000
Sum ansvarlig lånekapital m.v.		10 704 000	10 704 000
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser			
Premiereserve m.v.	8	7 862 365 000	7 008 046 000
Bufferfond	8	1 544 356 000	1 284 356 000
Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner	8	365 574 000	545 801 000

Balanse

Beløp i: NOK	Note	2023	2022
m.v.			
Sum forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser		9 772 295 000	8 838 203 000
Forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje			
Sum forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje		0	0
Avsetninger for forpliktelser			
Pensjonsforpliktelser o.l.	13	3 964 000	4 532 000
Forpliktelser ved periodeskatt	12	178 000	
Forpliktelser ved skatt		178 000	0
Sum avsetninger for forpliktelser		4 142 000	4 532 000
Forpliktelser			
Andre forpliktelser	23	14 747 000	15 053 000
Sum forpliktelser		14 747 000	15 053 000
SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER		10 573 998 000	9 555 070 000

ÅRSRAPPORT 2023

KRISTIANSAND KOMMUNALE PENSJONSKASSE

KRISTIANSAND KOMMUNALE PENSJONSKASSE

Tordenskjolds gate 9
4612 Kristiansand
E-post: pensjonskasse@kkpensjon.no

Alle foto: Mehrzad Ghobadi

KRISTIANSAND KOMMUNALE PENSJONSKASSE

ÅRSRAPPORT 2023

INNHOOLD

Hovedtall for Kristiansand kommunale pensjonskasse	7
Årsberetning 2023	9
Resultatregnskap	17
Balanse	18
Egenkapitalendringer - oppstilling	20
Kontantstrømanalyse	20
Noteopplysninger	21
Forsikringsteknisk oppgjør	31
Revisjonsberetning	32

Nøkkeltall i 1000 kr	2023	2022	2021	2020	2019
Forholdstall:					
Avkastning	7,8 %	-5,4 %	8,0 %	6,3 %	8,7 %
Bokført avkastning (målt frem til 2021)			4,3 %	1,8 %	2,6 %
Forsikringsrelaterte adm.kostnader av gj.sn.kollektivportefølje					
	0,18 %	0,18 %	0,17 %	0,20 %	0,20 %
Regnskapstall (tall i tusen):					
Premieinntekter (ekskl.refusj.)	984 688	664 599	686 795	396 973	418 873
Pensjoner (netto)	266 781	249 312	226 496	205 622	168 812
Eiendeler i selskapsporteføljen					
Eiendeler i kollektivporteføljen	796 316	711 866	717 437	641 417	563 855
Forvaltningskapital	9 777 682	8 843 203	9 124 023	8 208 847	6 570 123
	10 573 998	9 555 069	9 841 460	8 850 264	7 133 978
Innskutt og annen opptjent egenkapital					
Premiereserve	766 723	681 578	690 955	614 220	532 609
Tilleggsavsetninger	7 862 365	7 008 046	6 474 483	5 896 758	5 192 423
Kursreguleringsfond			509 081	428 602	290 076
Bufferfond			1 431 894	1 084 303	729 097
Risikoutjevningfond	1 544 356	1 284 356			
Premiefond	5 387	5 000			24 133
	365 574	545 801	708 565	799 184	334 394
Soliditet:					
Solvensmargindekning	404 %	389 %	285 %	276 %	282 %
Solvenskapitaldekning (m/overg.regel)	163 %	150 %	157 %	163 %	162 %
Solvenskapitaldekning (u/overg.regel)	163 %	150 %	157 %	163 %	162 %
Medlemmer (antall):					
Aktive	8 605	8 525	8 553	8 390	6 767
Oppsatte med rett	6 206	5 355	4 636	3 189	2 806
Oppsatte uten rett	14 124	13 713	13 357	13 619	12 121
Sum aktive og oppsatte	28 935	27 593	26 546	25 198	21 694
Pensjonister (antall):					
Sum pensjonister	5 940	5 651	5 353	5 069	4 134
herav alderspensjon	3 465	3 288	3 061	2 866	2 335
herav AFP og tidligpensjon	385	369	375	369	274
herav uførepensjon	1 608	1 548	1 486	1 418	1 161
herav ektefellepensjon	456	420	402	387	335
herav barnepensjon	26	26	29	29	29
Sum forsikrede	34 875	33 244	31 899	30 267	25 828

ÅRSBERETNING 2023

PENSJONSKASSENS FORMÅL OG RETTSSTILLING

Kristiansand kommunale pensjonskasse ble opprettet 1. juni 1926 av Kristiansand bystyre.

Pensjonskassens formål er å yte pensjoner til medlemmene og andre pensjonsberettigede i henhold til pensjonskassens vedtekter.

Pensjonskassens målsetting er å tilby Kristiansand kommune og øvrige medlemsforetak i pensjonskassen en økonomisk konkurransedyktig pensjonsordning med en opplevelse av god service både for arbeidsgiver, medlemmer og pensjonister.

Pensjonskassen er en selvstendig juridisk enhet med eget styre og egen regnskapsførsel. Pensjonskassens midler holdes atskilt fra kommunens midler og hefter ikke for kommunens forpliktelser. Pensjonskassens formue og inntekter skal ikke for noen del tilfalle kommunen eller dens kreditorer.

PENSJONSKASSENS STYRE OG ADMINISTRASJON

Det ble i 2023 avholdt 8 styremøter og behandlet 71 saker.

Pensjonskassens styre bestod gjennom regnskapsåret 2023 av følgende personer;

Oppnevnt av bystyret

Åshild Schmidt (Uavh.) leder
Roy Mersland (Uavh.) nestleder
Ebbe Boel Pedersen (KrF)
Aase G. Paulsen (AP)

Varamedlemmer

1) Gunnar Steen (H)
2) Ellen K. Nyhus (Uavh.)
3) C. Petter Benestad (V)
4) Stina Tørjesen (A)

Utpekt av arbeidstaker organisasjoner

Are Herdlevær (Fagf.)
Åse Birkrem (Delta)

Varamedlemmer

1) Ragnhild T. Arnesen (Fagf.)
2) Kenneth Langøen (Delta)

Varamedlemmene Steen og Arnesen innkalles fast til hvert styremøte.

Det er ved utgangen av 2023 åtte ansatte i pensjonskassen, (alle i 100% fast stilling) En ansatt er utleid til Flekkefjord kommunale pensjonskasse i 40% stilling.

Sykefraværet gjennom 2023 var på 8,1%, mot 8,7% i 2022. Det har ikke inntruffet noen yrkesskade i løpet av det siste året. Styret anser at arbeidsmiljøet i pensjonskassen er godt.

Pensjonskassen har pr. årets utgang valgt å ikke inngå noe ansvarforsikring for styrets medlemmer eller daglig leder.

Pensjonskassens operasjonelle (utførende) aktuar har gjennom 2023 vært Linda Johansen i KLP Forsikrings-service, mens aktuarfunksjonen har vært ivaretatt av KLP

Seksjon for Risikoanalyse og kontroll ved Tom Ottar Døvik. Det ble høsten 2023 inngått en ny avtale med selskapet Lumera AS som vil overta disse leveransene i 2024. Pensjonskassen har avtale med selskapet Gabler AS om leie av pensjonsberegningssystem.

Revisjonsselskapet Deloitte A/S er pensjonskassens revisor, mens Agder kommunerevisjon IKS er valgt til pensjonskassens internervisor. Pensjonskassen står under tilsyn av Finanstilsynet, mens Trygderetten er ankeorgan for vedtak i tilknytning til pensjonsområdet.

Pensjonskassen er medlem av interesseorganet Pensjonskasseforeningen som organiserer private og kommunale, selvstendige pensjonskasser. Pensjonskasseforeningen arbeider aktivt med oppgaver av felles interesse for kassene, og tilbyr kurs, samlinger og veiledning overfor sine medlemmer. Pensjonskassen kan også gjennom sitt medlemskap i foreningen formidle lånemulighet for egne medlemmer hos Storebrand.

Pensjonskassen er medlem i arbeidsgiverorganisasjonen Samfunnsbedriftene.

MEDLEMSFORETAK

Pensjonskassen er pliktig pensjonsordning for ansatte i Kristiansand kommune som fyller Hovedtariffavtalens krav for medlemskap i offentlige pensjonsinnetninger. Innmelding i en offentlig pensjonsordning skjer fra første arbeidstime.

I tillegg til de kommuneansatte kan andre virksomheter med minst 50% eierskap fra Kristiansand kommune eller virksomheter med nær tilknytning til kommunen, ha sin pensjonsordning i pensjonskassen.

I tillegg til Kristiansand kommune hadde følgende kommunale-/interkommunale virksomheter aktiv pensjonsordning i pensjonskassen ved utgangen av 2023;

Agder Kommunerevisjon IKS
Avfall Sør AS
Avfall Sør Holding AS
Barnefilmfestivalen AS
Kino Sør AS
Kristiansand Brann og Redning IKS
Kristiansand Havn IKS
Kristiansand Kirkelige fellesråd
Kristiansand kommunale pensjonskasse
Kristiansand kommunes energiverkstiftelse - Cultiva
Region Kristiansand

FORSIKRINGSVIRKSOMHETEN

Pensjonsytelsene

Opptjeningen av folketrygdens alderspensjon ble lagt om gjennom pensjonsreformen i 2011. Det ble vedtatt en gradvis innføring av ny opptjeningsmodell over en periode på 10 år, fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet. Den offentlige tjenstepensjon samordnes med folketrygdens alderspensjon ved å beregne et fradrag for folketrygdens utbetalinger. Dette medfører at alders-

pensjonen fra folketrygden ikke skal reduseres, mens fradragene foretas i den offentlige tjenstepensjonen. Summen av disse to pensjonsutbetalingene skal ved full opptjening utgjøre 66 % av sluttlønn før levealdersjustering.

Pensjonen fra pensjonsordningen for de som er født fra 1963, er fra 01.01.20 en såkalt påslagsordning. Alderspensjonen skal tjenes opp med en grunnsats på 5,7 % av pensjonsgrunnlaget mellom 0-12 G, og en tilleggssats på 18,1 % mellom 7,1 og 12 G. Alle år med pensjongsivende inntekt skal gi rett til pensjonsopptjening frem til fylte 75 år. En skal kunne starte uttak av pensjonen når som helst mellom 62 og 75 år, og en skal kunne kombinere pensjon og arbeidsinntekt uten at pensjonen reduseres.

I pensjonsreformen i 2011 ble det også vedtatt en individuell garanti som sikret at det for årskullene frem til og med 1958 med full opptjening ble et garantert pensjonsnivå på 66 % av sluttlønn. Garantien omfattet også årskullene 1959-1962, men da med en nedtrappende effekt. Garantien bestemmes av forholdet mellom medlemstid i offentlige tjenstepensjonsordninger før 2011 og samlet medlemstid.

Pensjonene samordnes med andre offentlige pensjons- og trygdeytelser i henhold til Samordningsloven. Medlemmer født mellom 1954 og 1962 vil ha opptjening i folketrygden etter både gammel og ny opptjeningsmodell. Overgangen fra gammel til ny opptjeningsmodell skjer gradvis, over 10 år. De nye samordningsreglene legger opp til den samme gradvise overgangen mellom nye og gamle samordningsregler. 1954-kullet ble 67 år i 2021 og de nye beregningsreglene og samordningsreglene for beregning av alderspensjon ble gjeldende. For 1954-kullet samordnes pensjonen med 90 % gamle samordningsregler og 10 % nye samordningsregler, mens det for 1955-kullet vil være samordning med hhv. 80 og 20 % av gamle/nye regler

Pensjonskassens ytelser er i tillegg til alderspensjon, uføre- og etterlattepensjon i form av enke-, enkemannspensjon og barnpensjon. Etterlattepensjonene ble gjort om til nettoytelser for tilfeller inntil etter 2001. Uførepensjon var t.o.m. 2014 en bruttoordning med 66 prosent nivå. Fra 01.01.2015 er også denne ytelsen utformet som en netto-ordning. Dette innebærer 25 prosent av G (likevel ikke mer enn 6% av sluttlønn), samt 3 prosent av sluttlønn opp til 6 G og 69 prosent av sluttlønn mellom 6 og 12 G, uavhengig av faktiske ytelser fra folketrygden.

Pensjonskassen har ikke finansieringsansvar for Avtalefestet Pensjon (AFP). Dette er ytelser som pensjonskassen administrerer på vegne av arbeidsgiver, og får omkostningene som utledes av dette dekket fra disse.

Pensjonskassen inngår som part i den såkalte Overføringsavtalen med Statens Pensjonskasse. Avtalen sikrer overføring av pensjonsrettigheter mellom offentlige tjenstepensjonsordninger. Kristiansand kommune og de øvrige medlemsforetak i pensjonskassen er tilknyttet Overføringsavtalen gjennom en egen tilslutningserklæring til denne. Overføringsavtalen innebærer også en automatisk tilknytning til en sikringsordning som skal sikre pensjons-

rettigheter i det tilfelle at arbeidsgivere slås konkurs eller opphører av annen grunn. Finansieringen av denne sikringsordningen, samt administrasjonen av overføringsavtalen skjer gjennom innbetaling av en egen avgift.

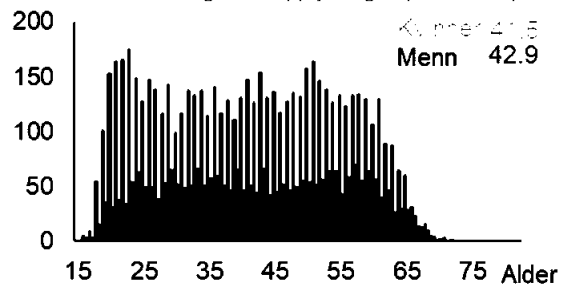
Premier

Den ordinære pensjonspremien for 2023 var på 11,21%, hvorav 2,0% utgjorde arbeidstakers andel. Pensjonspremien er beregnet med en diskonteringsrente som ved utgangen av 2023 er på gjennomsnittlig 2,21 prosent p.a.

Ordinær pensjonspremie for 2023 utgjorde kr.434,2 mill. Dette inkluderer avstemt og avregnet premie for de såkalte ikke-forsikringsbare ytelsene som bla. omfatter bruttopensjoner/særalderspensjoner. I tillegg utgjorde årets reguleringspremie kr.546,9 mill. Reguleringspremien skal dekke årets lønns- og G-vekst. Det er også innbetalt kr.3,5 mill. til rentegarantipremie.

Medlemstall

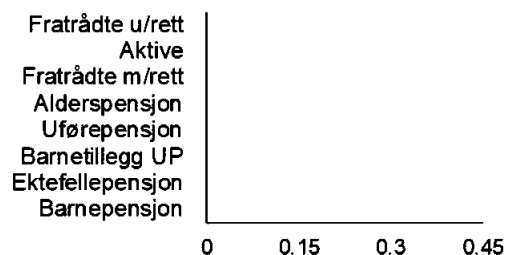
Pensjonskassen har ved utgangen av 2023 8.605 premiebetalende medlemmer, en oppgang med 0,9 prosent sammenliknet med foregående år. Det er 6.206 tidligere ansatte med opptjeningstid på henholdsvis over 3 år i ordningen som gjaldt frem til 01.01.2020 og/eller over 1 år i den nye påslagsordningen. Antallet av tidligere ansatte med mindre enn hhv. 3 og 1 års opptjening er på 14.124 personer.

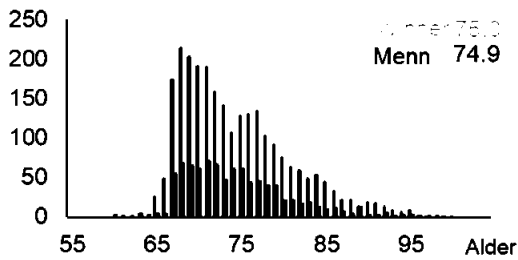
Figur: Aldersfordelingen på aktive medlemmer i KKP.

Pensjonister og utbetalte pensjoner

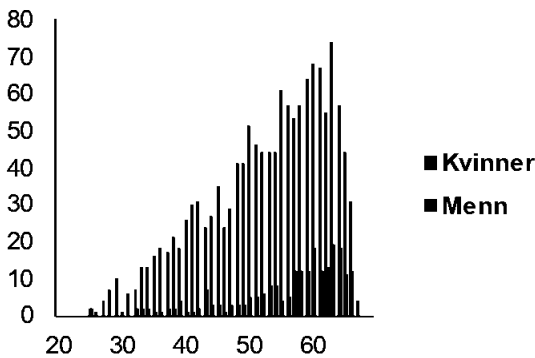
Det er i 2023 utbetalt samlet kr.290,8 mill. i pensjoner til pensjonskassens alders-, uføre- og etterlattepensjonister. Pensjonskassen har mottatt kr.24,0 mill. i netto refusjoner fra andre pensjonsordninger slik at netto utbetalte pensjoner var kr.266,8 mill., mot kr.249,3 mill. i 2022. Pensjonskassen har ved utgangen av 2023 3.465 alderspensjonister (3.288 i 2022), mens ytterligere 385 mottar AFP/ tidligpensjon (369), 1.608 uførepensjonister (1.548), og til sammen 456 etterlattepensjonister (420). I sistnevnte inngår 26 personer som mottar barnpensjon (26).

Figur: Medlemstype mot totalt antall medlemmer i KKP.

Figur: Aldersfordelingen på alderspensjonister i KKP.

Figur: Aldersfordelingen på uførepensjonister i KKP.

FINANSVIRKSOMHETEN

Organisering

Pensjonskassen har innrettet kapitalforvaltningen etter Forsikringsvirksomhetslovens regelverk for dette. Bestemmelser innebærer bl.a. at pensjonskassens forvaltningskapital skal deles i en kollektiv- og en selskapsportefølje. Kollektivporteføljen består av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av kontraktsfastsatte forpliktelser. Selskapsporteføljen består av eiendeler som motsvarer pensjonskassens ansvarlige kapital og eventuell annen gjeld utover forsikringsforpliktelsene. Pensjonskassen har valgt å forvalte kollektiv- og selskapsporteføljen samlet, og har etablert et system hvor porteføljene splittes i samsvar med de bakenforliggende forpliktelser på tidspunkter for gitte regnskapsavslutninger gjennom året. Tilsvarende deles avkastningen pr. portefølje i samsvar med gjennomsnittlig respektive porteføljeandel gjennom året. Denne inndelingen fremgår av det som i oppstillingsplanen er kalt h.h.v. teknisk og ikke-teknisk regnskap.

Styret har vedtatt et eget strategidokument for kapitalforvaltningen i pensjonskassen. Styret reviderer dette strategidokumentet minimum en gang i året. Styret oppdaterer da den såkalte idealporteføljen, med basis i pensjonskassens risikobærende evne. Pensjonskassen er opptatt av å spre investeringene som foretas i kapitalmarkedene. Dette gjelder særlig i forhold til de ulike aktivaklassene man velger å investere i, mens tilsvarende også ligger til grunn for valg av leverandører av de ulike plasseringsløsningene. Risikonivået i porteføljen er moderat. Rundt 62% er plassert i rentebærende verdipapirer som pengemarkedsfond og

obligasjoner. Mens ca. 38% er plassert i instrumenter med høyere risikoprofil, som aksjefond og næringsseiendom.

Pensjonskassen har avtale med selskapet Formue A/S om finansielle rådgivningstjenester innenfor kapitalforvaltningen. Avtalen innebærer løpende tilgang til vurderinger rundt kapitalmarkedene, samt bidrag fra representanter derfra på styremøter o.a. når administrasjon og styret finner dette formålstjenlig.

Videre har pensjonskassen inngått avtale med selskapet Mercer A/S om overvåking av resultatrapportering, utførelse av risikoanalyser, ESG rapportering, forvalteranalyse og strategigjennomgang, Overvåkingsrapport og risikoanalyser oversendes pensjonskassen en gang i kvartalet, og behandles av styret. Mercer har også hatt rollen som risikostyringsfunksjon fra 1.januar 2023.

FINANSMARKEDET I 2023

Den globale økonomien var i 2023 fremdeles preget av geopolitisk uro og ettervirkninger av Covid. I USA og store deler av den utviklede verden ble økonomiene kraftig stimulert som følge av pandemien, noe som har ført til historisk lav arbeidsledighet og overoppheting av arbeidsmarkedene. Konsekvensen av dette har vært en betydelig økning i lønnsvekst og inflasjon.

I 2023 strammet sentralbankene kraftig inn politikken i håp om at tiltakene deres skulle få økonomiene tilbake til det normale uten å forårsake en brå resesjon. Statsrenter steg kraftig frem til 3. kvartal. Inflasjonen har etter hvert avtatt, noe som førte til at statsrenter falt betydelig i 4. kvartal. Det er imidlertid fremdeles høyt lønnspress og dermed stor usikkerhet om inflasjonen fremover. Samtlige sentralbanker signaliserer at vi er i nærheten av rentetoppen, men at man må kunne forvente høye renter en god stund fremover.

På tross av økte renter har den globale økonomien nytt godt av gjeninnhentingen etter Covid, og mange land har hatt god vekst. Som følge av dette har aksjemarkedene gått sterkt blant annet drevet av store teknologiselskaper. Også renteinvesteringer har gått bra på grunn av relativt høye rentenivåer.

Konfliktene i Ukraina og Gaza har skapt betydelig volatilitet i energipriser. Energipriser falt ved starten året, men steg kraftig i 3. kvartal som følge av annonserte kutt fra OPEC landene. Bekymringer om vekst og økt oljeproduksjon i 4. kvartal førte til at store deler av oppgangen i 3. kvartal ble reversert. Norske aksjer har levert markant lavere avkastning sammenlignet med globale aksjer.

Obligasjoner

Globale statsobligasjonsrenter steg kraftig i 2023, bortsett fra i Kina. Nominelle obligasjonsrenter har steget over hele rentekurven, spesielt på kort sikt - ettersom høyere renter og økte risikopremier har påvirket obligasjonsmarkedene. I 2023 steg amerikanske toårige renter med 0,4% til 4,8% og tiårige renter med 0,6% til 4,4%. Rentekurvene forblir inverterte da kortsiktige renter er høyere enn langsiktige renter. Imidlertid ble kurvene brattere i tredje kvartal 2023 da posisjoner i langsiktige obligasjonene ble redusert.

Realrenter har også økt betydelig, mens inflasjonsforventningene i stor grad har vært uendret.

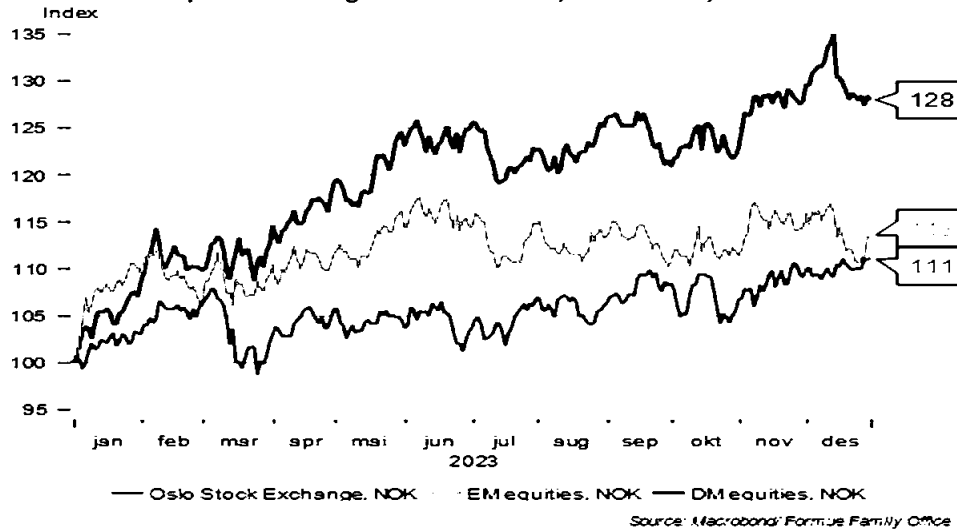
Risikopåslag for selskapsobligasjoner har strammet seg litt inn og ligger bare litt under sitt langsiktige gjennomsnitt. Vekstbaserte renteaktiva har generelt sett vært ganske positive i 2023. Global high-yield har vært positiv da risikopåslaget har strammet seg inn, og den totale avkastningen er nær 9%. Effektene av økende mislighold har vært dempet i 2023 og har ikke hatt betydelig negativ innvirkning på avkastningen. Obligasjoner i fremvoksende markeder, både i hard valuta og lokal valuta, har vært positive.

I grafene under ses avkastningen for ulike obligasjonssegmenter i 2023.

Aksjer

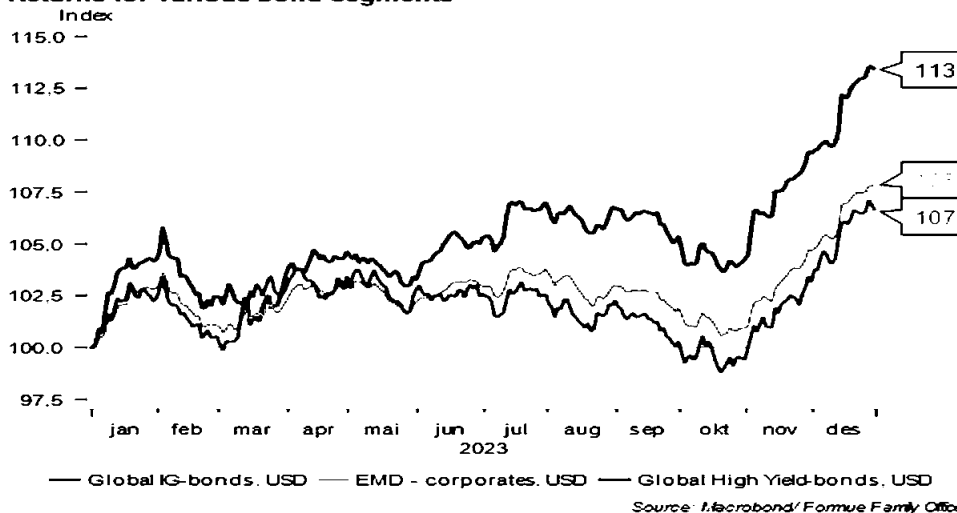
Aksjemarkedene har gitt gode resultater, men ikke uten volatilitet. I begynnelsen av 2023 var det markant oppgang i utviklede markeder, noe som i stor grad ble drevet av store teknologirelaterte selskaper (de såkalte "Magnificent Seven"). I andre halvdel av 2023 hadde aksjer en svakere utvikling på grunn av innstramningene fra sentralbankene. Fremvoksende markeder underpresterte da Kinas gjeninnhenting etter COVID skuffet. Fremvoksende markeder eks. Kina hadde et positivt år, med sterk avkastning i både India og Brasil, men den negative avkastningen fra kinesiske aksjer mer enn utlignet disse positive resultatene. Den amerikanske dollaren var også sterk, noe som også påvirket avkastningen. Japanske aksjer hadde et fremragende år, spesielt målt i lokal valuta. Dette skyldes økt fokus på aksjonæravkastning og bedre styresett, noe som har resultert i økt lønnsomhet for selskap som har håndtert inflasjonspresset.

Market development for large asset classes, total return, NOK

Figur: Avkastning for ulike obligasjonssegmenter i 2023

Returns for various bond segments

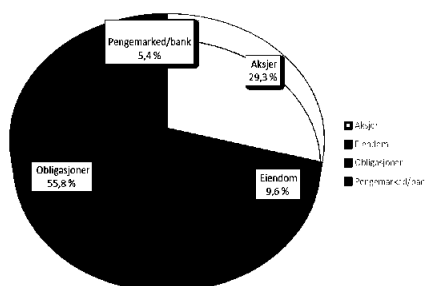
Figuren over viser utviklingen i aksjemarkedet i 2023 for ulike segmenter.

Aktivafordeling

Pensjonskassen forvaltet ved utgangen av året ca. 10,5mrd. kroner, en økning på 0,9 mrd. i 2023.

Aktivafordeling pr.31.12;

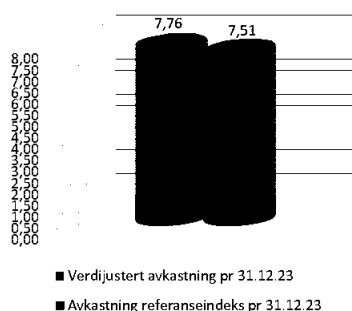
Markedsverdier i prosent	2023	2022
Eiendom/eiendomsfond	9,6	11,4
Norske aksjer	4,9	4,9
Globale aksjer	20,9	18,4
Fremvoksende markeder	3,5	3,4
Norske IG-obligasjoner	21,5	26,1
Globale obligasjoner	10,8	11,3
High-yield obligasjoner	7,7	8,5
Hold til forfall - obligasjoner	15,7	12,6
Bank/pengemarkedsplassering	5,4	3,3
Sum	100	100

Figur aktivafordeling i prosent pr 31.12.23

Avkastning

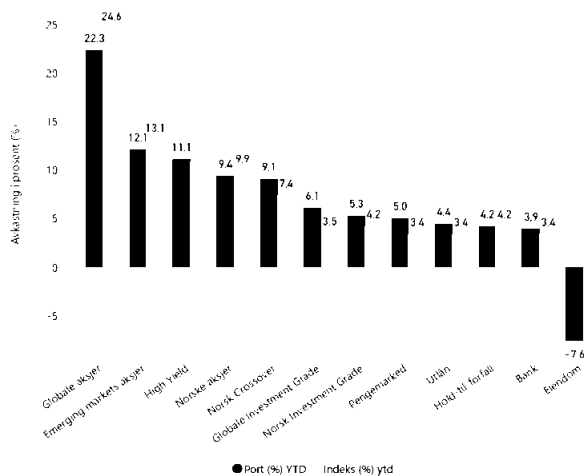
Pensjonskassen hadde i 2023 en verdijustert avkastning på 7,8% (-5,4% i 2022). Avkastningen er beregnet etter den såkalte Dietz formel som gir en tidsvektet avkastningsmåling.

Figur: Avkastning mot referanseindeks i 2023

Avkastningen på de ulike aktivaklassene fordeler seg slik:

Avkastning i prosent	2023	2022
Eiendom/eiendomsfond	-7,6	-1,3
Norske aksjer	9,4	-5,7
Globale aksjer	22,3	-17,2
Fremvoksende markeder aksjer	12,1	-10,8
Norske obligasjoner	5,3	-3,5
Globale IG-obligasjoner	6,1	-2,6
High yield - obligasjoner	11,1	-1,4
Hold til forfall obligasjoner	4,2	3,8
Utlån til medlemmer	4,4	2
Bank/pengemarkedsplassering	4,0	1,7
Sum	7,8	-5,4

Figur: Avkastning i % pr aktivaklasse i 2023

Pensjonskassen har satt ut all kapitalforvaltning til eksterne forvaltere etter mandater fastsatt av styret. Alle investeringer i aksjer og obligasjoner måles mot brede og anerkjente indekser.

Pensjonskassen oppnådde i 2023 et avkastningsresultat på de samlede investeringene på positive 748,5 mill. mot negative 527,6 mill. i 2022. Av dette henføres 694,5 mill. til kollektivporteføljen via det tekniske resultatet.

FINANSIELL RISIKOSTYRING OG SOLIDITET

Pensjonskassen søker å oppnå en avkastning på sin finanskapital som står seg i det lengre tidsperspektiv i forhold til lønnsvekst og inflasjon. Samtidig stilles det også høye krav til årlig avkastning, som det kan være utfordrende å oppnå med rentenivå slik disse har vært de senere år. Dette innebærer at pensjonskassen i sin finansforvaltning må plassere i verdipapirer og fond som innebærer risiko for svingninger og endog verdifall, men som også samlet og ved gode plasseringsvalg gir høyere avkastning enn plasseringer som har liten eller ingen finansiell risiko. Sentralt i ivaretagelsen av så vel kortsiktige som langsiktige målsettinger om tilfredsstillende avkastning, er derfor at pensjonskassen til enhver tid har finansiell evne til å bære risiko i den løpende kapitalforvaltning.

Kristiansand kommune og de øvrige medlemsforetakene tilførte i løpet av 2023 kr 27,5 mill. i ny egenkapital til pensjonskassen. Denne tilførselen av egenkapital gir en delvis dekning for økningen i pensjonskassens pensjonsforpliktelser og tilhørende forvaltningskapital gjennom året.

Forutsetningene for beregningen av solvensmargin kapitalen ble noe endret i 2022, ved at denne tallstørrelsen nå består av 50% av bufferfondet mens det i tilsvarende beregning frem t.o.m. 2021 kun var tilleggsavsetningene som ble medregnet med 50%. En høyere solvensmargin kapital utleder en høyere solvensmargindekning sammenliknet med tilsvarende forholdstall forut for 2022. Beregningen viser 403,5% for 2023 mens tallet for 2022 var 389,1%.

Markedsrisiko

Svingninger i kapitalmarkedene, viser viktigheten av en robust og langsiktig strategi for kapitalforvaltningen. Pensjonskassens styre bruker hvert år mye tid på gjennomgang og vurdering av forvaltningsstrategien. Helt sentralt i kapitalforvaltningen står utnyttelsen av bufferkapitalen i pensjonskassen og en løpende styring av risiko i et finansmarked i stadig endring.

Kreditrisiko

Pensjonskassen foretar løpende simuleringer av hvordan pensjonskassens portefølje vil utvikle seg ved ulike negative utfall i finansmarkedet. Herunder inngår avdekkingen av pensjonskassens kreditrisiko, som kan omtales som risikoen for at utstedere av obligasjoner og verdipapirer misligholder sine forpliktelser. Kreditrisikoen følges opp gjennom operative regler og kontinuerlige rapporteringskrav, og det er satt krav til kredittverdighet for de ulike deler av renteplasseringene. Finanstilsynets modell for beregning av solvenskapitalkrav gir en god beskrivelse av pensjonskassens evne til å bære risiko av finansiell og forsikringsmessig art. Modellen og regelverket rundt denne ble innført med virkning fra 01.01.2019. Solvenskapitalkravet reflekterer forholdet mellom pensjonskassens bufferkapital og det tapspotensialet som kommer frem i en stressberegning. I beregningen testes forutsetningene ved fall i aksje- og eiendomsmarkedet, samt rente- og valutakursendringer. I tillegg tas også hensyn til forsikringsmessige utfall som ligger utenfor aktuarens ordinære beregning av forsikringsrisiko. Disse utfallene korrigeres deretter med såkalte korrelasjonseffekter, som er historisk erfarte sammenfall i svingninger i aksje- og obligasjonsskurser samt renter og eiendomsverdier.

Utfallet av beregningen, altså risikoen for verdifall i pensjonskassens kapital, måles mot pensjonskassens bufferkapital. Bufferkapitalen omtales som ansvarlig kapital mens solvenskapitalkravet tilsvarer det samlede tapspotensialet som utledes av Finanstilsynets modell. Samlet ansvarlig kapital divideres på solvenskapitalkravet, og dette forholdstallet må oppfylles med minimum 100%. Pensjonskassens solvenskapitaldekning viser en dekning på 163% pr.31.12.23. Tilsvarende beregning ved foregående årsskifte gav en dekning på 150%. Den forbedrede solvenskapitaldekningen kan sees i sammenheng med årets gode avkastningsresultat. I tillegg ble det gjennom 2023 avtalt en betydelig økning i det faste, årlige egenkapitaltilskuddet som medlemsforetakene med Kristiansand kommune i spissen tilfører til pensjonskassen. Dette gir en positiv effekt på den samlede beregning av pensjonskassens ansvarlige kapital ved solvenskapitalberegningen. Styret vurderer at en solvenskapitaldekning som ligger i intervallet 135–180 % betegnes som en normal dekning for pensjonskassen. Styret har i sin strategi for kapitalforvaltningen lagt vekt på å ha en sunn balanse mellom pensjonskassens ansvarlige kapital og solvenskapitalkravet, og konstaterer at solvenskapitaldekningen viser tilfredsstillende tall for dette.

Likviditetsrisiko

Styret har fastsatt egne retningslinjer rundt likviditetsstyringen i pensjonskassen. Pensjonskassens strategi for kapitalforvaltningen innebærer hovedsakelig plassering i likvide fond og enkeltpapirer som kan realiseres på kort varsel. De minst

likvide plasseringene er medlemslån og midler i eiendomsfond, men samlet utgjør dette så lite av pensjonskassens samlede forvaltningskapital at det ikke svekker inntrykket av en svært god samlet likvid kapitalssituasjon.

SAMFUNNSANSVAR OG ANSVARLIG KAPITALFORVALTNING

Pensjonskassens hovedoppgave er å skape trygge pensjoner gjennom kostnadseffektiv og trygg kapitalforvaltning for på den måten å øke kapitalen som medlemmenes arbeidsgivere har gått inn med. Denne kapitalen blir benyttet til å betale ut pensjon i tråd med pensjonsrettighetene som medlemmene har opparbeidet seg. Eierskap i selskaper er en viktig del av forvaltningen av pensjonsmidlene, noe som medfører at pensjonskassen er eksponert mot bærekraftsrisiko igjennom selskapene det investeres i.

For pensjonskassen er forhold knyttet til ESG (environment, social and governance) og bærekraftige investeringer en integrert del av forvaltningen.

Det er vedtatt en egen strategi for bærekraftige investeringer som inneholder blant annet følgende målsetninger:

- o Pensjonskassen skal på en hensiktsmessig måte integrere hensyn knyttet til ESG i investeringsbeslutninger og investeringsprosesser
- o Pensjonskassens forvaltere skal til enhver tid integrere hensyn knyttet til ESG i investeringsbeslutninger og investeringsprosesser, samt i eierskapsutøvelse
- o Det skal ikke investeres i selskaper som i sin adferd er i brudd med internasjonale konvensjoner og prinsipper som blant annet følger av FNs Global Compact
- o Det skal ikke investeres i selskaper som er ekskludert av Statens Pensjonsfond Utland

To lovendringer med relevans for ESG trådte i kraft 01.01.23, både revidert pensjonskassedirektiv (IORP II) og lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren mv. (populært kalt SFDR). IORP II gir føringer til pensjonskassenes risikostyring, som følgerlig forventes å ha et forholdsmessig og effektivt system for å styre finansiell risiko knyttet til ESG. SFDR gir føringer om hvordan pensjonskassene må og kan kommunisere om bærekraftige investeringer. Krav til dokumentasjon og rapportering avhenger av hvor langt pensjonskassen går i kommunikasjonen av bærekraft i forvaltningen. Pensjonskassen har brukt mye tid i 2023 på å følge opp og rapportere i henhold til de nye kravene. Innen SFDR følger pensjonskassen de lovpålagte kravene som omhandler opplysninger om hvorledes pensjonskassen integrerer bærekraftsrisiko i investeringsbeslutningene. Disse er også gjengitt på våre hjemmesider.

Aktiviteter innen ESG i 2023:

Pensjonskassen velger ikke selv hvilke selskaper det skal investeres i. Beslutninger vedrørende dette er delegert til kapitalforvaltere som har tilgang på mer ressurser, spesialistkompetanse og erfaring innen selskapsanalyse. Pensjonskassens oppgave er å sørge for en robust totalportefølje og å velge forvaltere av høy kvalitet med ressurser, systemer og kompetanse til å integrere bærekraftsrisiko i forvaltningen.

For å sikre at forvalterne følger pensjonskassens retningslinjer, gjennomføres en årlig forvalterevaluering, som primært leveres av spesialist på fondsanalyse, Mercer. Mercer gjennomfører regelmessige dybdeintervjuer av forvaltere og grundige analyser av deres prosesser, strategier, systemer og ressurser for integrasjon av bærekraftsrisiko. Forvalterevalueringen ble gjennomført og presentert for styret i desember. Samtlige forvalterne ble vurdert til å tilfredsstille pensjonskassens krav til integrasjon av bærekraftsrisiko.

For å avdekke om det er områder av porteføljen som presterer under forventning, vurderer også styret minst årlig porteføljens score på en rekke forskjellige indikatorer for bærekraftsrisiko, blant annet porteføljeselskapenes utslipp av klimagasser. Dette er pr i dag kun kostnadseffektivt mulig å gjennomføre for den børsnoterte delen av porteføljen, hvilket representerer ca. 84 % av totalporteføljen. Det er tilgjengelig data på over 90% av aksje- og obligasjonsporteføljen.

Ved årsskiftet var de estimerte finansierte klimagassutslippene i pensjonskassens portefølje 33 677 tonn CO₂-ekvivalenter, noe som i stor grad samsvarer med fjorårets tall. Dette inkluderer porteføljeselskapenes vektete scope 1 og 2 utslipp, og utelukker altså scope 3 og 4, samt utslipp knyttet til statsobligasjoner. Pensjonskassen vil ta inn scope 3&4 og utslipp knyttet til statsobligasjoner i analysen når det foreligger en allmenn akseptert markedspraksis for beregningsmetodikk. Et av de viktigste måltallene i ESG-analysen er karbonintensitet. Dette er selskapenes klimagassutslipp delt på selskapenes salgsinntekter, som så igjen summeres basert på porteføljevæktning. Hvor store klimagassutslipp et selskap har, er avhengig av størrelsen på selskapet. Store selskaper slipper ut mer rett og slett fordi de er større. Intensiteten er et godt mål fordi utslippene justeres for størrelse. Det betyr at måltallet karbonintensitet er sammenlignbar på tvers av fond, porteføljer og investorer. Pensjonskassens samlede karbonintensitet var på 88 tCO₂e per årsskiftet. Til sammenligning ligger Oslo Børs på ca. 218 tCO₂e og global referanseindeks for aksjer rundt 134 tCO₂e. For å unngå at pensjonskassen er eksponert mot selskaper med svake resultater når det gjelder miljømessige og samfunnsrelaterte forhold, har pensjonskassen valgt å utelukke selskaper som er utelukket av Statens Pensjonsfond Utland (SPU). Dette betyr at selskaper som bryter med SPU's etiske retningslinjer ekskluderes fra pensjonskassens investeringsunivers. Porteføljen gjennomlyses regelmessig for å kontrollere at den ikke inneholder ekskluderte selskaper. Det har i løpet av 2023 ikke vært brudd på SPU's eksklusjonsliste.

ANNET

Pensjonskassen driver ikke forsknings- og utviklingsarbeid i egen regi, men nyter bl.a. gjennom tilknytningen til Pensjonskasseforeningen og dens tilknyttede samarbeidspartnere, godt av betydelig utrednings- og kompetansefremmende tiltak.

Pensjonskassens styre og ledelse er opptatt av å fremme likestilling mellom kjønnene i samsvar med bestemmelsene

om dette i bl.a. finansforetakslovens §8-4. Administrasjonens (fire kvinner og fire menn) og styrets (tre kvinner og tre menn) sammensetning viser slik likestilling. For ytterligere informasjon om likestilling i pensjonskassen vises til dokumentet «Likestillingsredegjørelse i Kristiansand kommunale pensjonskasse» som er offentliggjort på vår hjemmeside www.kkpensjon.no under fanen «om oss».

Godtgjørelse til revisor utgjorde til sammen kr.395.000,- inkl. mva. i 2023. Utbetalt samlet honorar til styre- og varamedlemmer var på til sammen kr.961.663,-.

ENDRINGER I FORSIKRINGSFORPLIKTELSENE OG RESULTATDISPONERING

Det er i 2023 resultatført følgende endringer i pensjonskassens forsikringsforpliktelser;

Pliktige avsetninger til premiereserve	kr. 854,3 mill.
Endring i bufferfond	kr. 260,0 mill.
Renter til premiefond	kr. 27,6 mill.
Sum resultatførte endringer	
– kontraktsfastsatte forpliktelser	kr.1.141,9 mill.

Pensjonskassens resultatanalyse for 2023 viser følgende avkastnings-, administrasjons- og risikoresultat;

Avkastningsresultat	kr. 497,5 mill.
Administrasjonsresultat	kr. 1,1 mill.
Risikoresultat	kr. 4,5 mill.
Sum resultatelementer	kr. 503,1 mill.

Resultatanalysen utleder følgende resultatdisponering;

Anvendt til bufferfond	kr. 260,0 mill.
Anvendt til premiefond	kr. 242,0 mill.
Anvendt til opptjent egenkapital	kr. 1,1 mill.
Netto anvendt	kr. 503,1 mill.

Innkrevet rentegarantipremie på kr.3,5 mill. går, sammen med administrasjonsresultatet til annen opptjent egenkapital via pensjonskassens totalresultat.

Pensjonskassens ikke-tekniske regnskap viser et positivt resultat i 2023 på kr. 53,1 mill. Etter at disponeringene fra det tekniske regnskapet tillegges, sammen med estimatavvik som knyttes til pensjonskassens egne pensjonsforpliktelser, så innebærer dette at pensjonskassens opptjente egenkapital samlet styrkes med 57,8 mill. i løpet av 2023, mens tilsvarende for 2022 var en svekkelse med 35,6 mill.

FREMTIDSUTSIKTER

Styret i Kristiansand kommunale pensjonskasse har for sitt arbeid lagt til grunn at pensjonskassen skal drives slik at Kristiansand kommune og de øvrige medlemsforetakene må betale minst mulig premie for å dekke pensjonsforpliktelsene både på kort og lang sikt.

Pensjonskassens styre og administrasjon vil i likhet med tidligere år søke å oppnå optimale plasseringsformer i forhold til risiko, spredning og avkastning.

Styret og administrasjonen vil også i tiden fremover arbeide

med å videreutvikle pensjonskassen som en konkurranse-dyktig ordning til beste for medlemmene, pensjonistene og arbeidsgiverne.

Pensjonskassen har som mål å være det beste pensjonsalternativet for medlemmene og arbeidsgiverne. Det skal oppnås ved trygg kapitalforvaltning, med vekt på informasjon og service overfor medlemmene, og ved å være synlig og aktiv i samspill med arbeidsgiverne.

FINANSMARKEDET - NOEN MOMENTER Å FØLGE MED PÅ I 2024

Forventninger til 2024 bør preges av en balansert og forsiktig optimisme. Etter meget god avkastning i 2023, kan det være klokt å justere forventningene noe ned for 2024.

Geopolitiske risikoer forblir et viktig tema da konfliktene i Ukraina og Gaza vedvarer.

Rundt 1/3 av verdens befolkning skal stemme i 2024. Det har allerede vært valg i Taiwan, og senere i år følger valg i Russland, India, EU, Ukraina og USA. Dette vil trolig bidra til en del volatilitet i finansmarkedet.

Tilstrammingen i økonomien vil kunne gi lavere vekst. Det kan føre til at lønnsvekst og inflasjon vender tilbake til mer normale nivåer. Stramme verdsettelsesnivåer for aksjer utelukker kanskje muligheten for en stor oppgang fra dagens nivå, men aksjer kan dra nytte av en nedgang i inflasjon og redusert frykt for renteøkninger.

Det er som alltid mange risikoer, og det er vanskelig å identifisere hvor problemene vil oppstå. Selv om dagens

høye rentenivå er en fordel for pensjonskasser og andre renteinvestorer skaper det på den andre siden utfordringer og finansieringsrisiko for låntakere.

Det skjer for øvrig mye positivt, spesielt innen teknologi-området. Selv om det er vanskelig å vite når kunstig intelligens (AI) vil få virkelig stor effekt, forventes det at AI fremover vil gi store muligheter for teknologi-, helse- og energisektoren.

For pensjonskassen er utgangspunktet for å skape god avkastning fortsatt til stede. Hovedårsaken til dette er avkastningspotensialet på obligasjonsporteføljen. Med dagens rentenivå og nivået på kredittpåslagene, indikeres det robusthet med tanke på å levere avkastning over grunnlagsrenten.

FORTSATT DRIFT

Årsregnskapet for 2023 er avlagt med forutsetning om fortsatt drift, og styret bekrefter av ovennevnte at forutsetningen er til stede.

Styret kjenner ikke til at det er vesentlig usikkerhet knyttet til årsregnskapet og kjenner heller ikke til at det er ekstraordinære forhold som har betydning for vurdering av pensjonskassens regnskap. Det er ikke inntruffet forhold etter regnskapsårets slutt som har betydning for vurdering av regnskapet.

Styret mener at det fremlagte årsregnskapet gir et rettviseende bilde av pensjonskassens økonomiske stilling 31.12.2023 og av resultatet for 2023.

Kristiansand, den 21. mars 2024

Styret i Kristiansand kommunale pensjonskasse

Ashild Schmidt
Styreleder

Aase G. Paulsen
Styremedlem

Roy Mersland
Nestleder

Are Herdøver
Styremedlem

Ebbe Boel Pedersen
Styremedlem

Åse Birkrem
Styremedlem

Frode Thorkildsen
Adm. direktør

Note	TEKNISK REGNSKAP (tall i tusen)	2023	2022
	1. Premieinntekter		
2	1.1 Forfalte premier, brutto	984 688	664 599
	1.2 Avgitte gjenforsikringspremier	-135	-135
	1.3 Overføring av premiereserve m.v. fra andre forsikringsforetak/pensjonsforetak		1 578
	Sum premieinntekter for egen regning	984 554	666 042
	2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		
3	2.2 Renteinntekt og utbytte m.v. på finansielle eiendeler	179 512	141 221
4	2.4 Verdiendringer på investeringer	481 751	-677 134
5	2.5 Realisert gevinst og tap på investeringer	33 224	46 418
	Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	694 487	489 495
	4. Andre forsikringsrelaterte inntekter	0	0
	5. Pensjoner mv.		
7	5.1 Utbetalte pensjoner mv.		
	5.1.1 Brutto	-266 781	-249 312
	Sum pensjoner mv.	-266 781	-249 312
	6. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser		
8	6.1 Endring i premiereserve mv.		
	6.1.1 Endring i premiereserve mv., brutto	-854 319	-533 563
8	6.2 Endring i bufferfond	-260 000	656 619
8	6.3 Endring i premiefond	-27 567	-12 504
	Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelsene - kontraktsfastsatte forpl.	-1 141 885	110 551
	8. Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser		
8	8.1 Overskudd på avkastningsresultatet	-237 553	
8	8.2 Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	-4 481	-6 436
	Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-242 034	-6 436
	9. Forsikringsrelaterte driftskostnader		
10,11	9.1 Forvaltningskostnader	-6 463	-5 560
9,10,11	9.2 Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	-16 926	-15 776
	Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	-23 388	-21 336
	11. Resultat av teknisk regnskap	4 952	10 014
	IKKE-TEKNISK REGNSKAP		
	12. Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		
3	12.2 Renteinntekt og utbytte m.v. på finansielle eiendeler	13 969	11 006
4	12.4 Verdiendringer på investeringer	37 489	-52 772
5	12.5 Realisert gevinst og tap på investeringer	2 585	3 618
	Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	54 044	-38 149
	14. Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		
10,11	14.1 Forvaltningskostnader	-503	-433
	14.2 Andre kostnader	-423	-244
	15. Resultat av ikke-teknisk regnskap	53 118	-38 825
	16. Resultat før skattekostnader	58 071	-28 811
1,12	17. Skattekostnader	-178	0
21	18. Resultat før andre inntekter og kostnader	57 892	-28 811
	19. Andre inntekter og kostnader		
13	19.1 Andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet		
	19.1.2 Estimaterendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger	139	-1 766
21	20. TOTALRESULTAT	58 032	-30 578
	Disponeringer		
	Overført til(fra) risikoutjevningfond	-387	-5 000
	Overført til(fra) annen opptjent egenkapital	-57 645	35 578
	Sum disponeringer	-58 032	30 578

Note	EIENDELER (tall i tusen)	2023	2022
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
2. Investeringer			
	2.3 <i>Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost</i>		
15	2.3.1 Rentebærende papirer	120 709	41 852
16	2.3.2 Utlån og fordringer	305	45 637
	2.4 <i>Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi</i>		
18	2.4.1 Aksjer og andeler	299 462	265 200
19	2.4.2 Rentebærende papirer	311 835	321 136
20	2.4.3 Utlån og fordringer	9 077	11 058
	Sum investeringer	741 388	684 883
3. Fordringer			
	3.1 Fordringer knyttet til premieinntekter	27 505	345
	3.2 Andre fordringer	6 454	6 445
	Sum fordringer	33 959	6 790
4. Andre eiendeler			
20	4.2 Kasse, bank	20 969	20 193
	Sum andre eiendeler	20 969	20 193
	Sum eiendeler i selskapsporteføljen	796 316	711 866
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE			
6. Investeringer i kollektivporteføljen			
	6.3 <i>Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost</i>		
15	6.3.1 Rentebærende papirer	1 528 324	533 036
16	6.3.2 Utlån og fordringer	3 858	581 246
	6.4 <i>Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi</i>		
18	6.4.1 Aksjer og andeler	3 791 548	3 377 652
19	6.4.2 Rentebærende papirer	3 948 209	4 090 077
20	6.4.3 Utlån og fordringer	114 924	140 842
20	6.4.5 Andre finansielle eiendeler	390 819	120 350
	Sum investeringer i kollektivporteføljen	9 777 682	8 843 203
	Sum eiendeler i kundeporteføljene	9 777 682	8 843 203
	SUM EIENDELER	10 573 998	9 555 069

Note	EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER (tall i tusen)	2023	2022
21	10. Innskutt egenkapital	490 437	462 937
	11. Opptjent egenkapital		
	11.1 Risikoutjevningfond	5 387	5 000
	11.2 Annen opptjent egenkapital	276 286	218 641
	Sum opptjent egenkapital	281 673	223 641
	12. Ansvarlig lånekapital m.v.		
22	12.1 Evigvarende ansvarlig lånekapital	10 704	10 704
	Sum ansvarlig lånekapital m.v.	10 704	10 704
	13. Forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser		
8	13.1 Premiereserve mv.	7 862 365	7 008 046
8	13.2 Bufferfond	1 544 356	1 284 356
8	13.3 Premiefond	365 574	545 801
	Sum forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	9 772 295	8 838 203
	15. Avsetninger for forpliktelser		
13	15.1 Pensjonsforpliktelser o.l	3 964	4 532
	15.2 Forpliktelser ved skatt		
12	15.2.1 Forpliktelser ved periodeskatt	178	
	Sum avsetninger for forpliktelser	4 142	4 532
	16. Forpliktelser		
23	16.3 Andre forpliktelser	14 747	15 053
	Sum forpliktelser	14 747	15 053
SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER		10 573 998	9 555 069

Kristiansand, den 21.mars 2024
Styret i Kristiansand kommunale pensjonskasse

Åshild Schmidt
Styreleder

Roy Mersland
Nestleder

Ebbe Boel Pedersen
Styremedlem

Aase G. Paulsen
Styremedlem

Are Herdlevær
Styremedlem

Ase Birkrem
Styremedlem

Frode Thorkildsen
Adm. direktør

(i 1000 kr)	Innskutt egenkapital	Risikoutj. fond	Annen opptj. egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 1.januar 2023	462 937	5 000	218 641	686 578
Resultat før andre inntekter og kostnader			57 892	57 892
Estimatendringer - ytelsesbaserte pensjonsordninger			139	139
Totalresultat				
Tilført egenkapital fra medlemsforetak	27 500		,	27 500
Disponert totalresultat		387	-387	
Egenkapital 31.desember 2023	490 437	5 387	276 286	772 109

	2023	2022
KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER:		
Innbetalte premier	534 731	482 877
Utbetalte pensjoner	-290 829	-266 619
Netto innbetalte refusjoner iht overføringsavtalen	24 047	16 273
Innbetalinger-/utbetalinger relatert til flytting	-	1 595
Utbetalinger til andre leverandører av varer og tjenester	-24 335	-20 138
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	243 614	213 988

KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIELLE EIENDELER:		
Utbetaling av lån fra kunder m.v.	749	1 434
Utbetaling ved kjøp av aksjer og andeler	-172 242	-167 620
Innbetaling ved salg av obligasjoner,sertifikater m.v	83 098	117 000
Utbetaling ved kjøp av obligasjoner,sertifikater m.v	-141 424	-489 767
Netto utbetalt ved plasseringer hos kredittinstitusjoner	27 899	47 112
Netto utbetalt gjennom gevinst/tap ved realisasjon	35 810	50 035
Innbetaling av renter	126 506	94 258
Utbetaling av renter	-423	-244
Innbetaling av utbytte/utdelinger fra deltakerlignende selskaper	67 613	58 556
Endring fordringer	-27 149	-907
Endring kortsiktig gjeld	-306	2 008
Netto kontantstrøm fra finansielle eiendeler	131	-288 135

KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER:		
Innbetaling av kjernekapitalinnskudd	27 500	26 200
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	27 500	26 200

Netto endring i kasse, bank	271 245	-47 947
Beholdning kasse, bank pr. 01.01.	140 543	188 489
Beholdning av bankinnskudd, kontanter og lignende pr. 31.12.	411 788	140 542

Kontantstrømoppstillingen angir samlede kontantstrømmer i pensjonskassen, uavhengig av oppdelingen mellom kollektiv- og selskapsportefølje.

NOTER

NOTE 1

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet for 2023 er avlagt i henhold til Lov om årsregnskap (regnskapsloven) og Forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak, vedtatt 20.12.2011. Forskriftens viktigste konsekvenser for oppstilling og anvendte regnskapsprinsipper på enkelte aktivklasser beskrives i det følgende:

Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost

Rentebærende papirer

Rentebærende papirer som holdes til forfall er vurdert til anskaffelseskost med tillegg/fradrag for amortisert overkurs/underkurs. Overkurs/underkurs og omkostninger fordeles over investeringenes resterende løpetid, i form av ned-/oppskrivinger etter nåverdi/effektiv rente metoden, også kalt amortiseringer. Amortisert overkurs/underkurs resultatføres som justering av investeringenes løpende renteinntekt. Styret har besluttet at disse investeringene skal holdes til forfall.

Utlån og fordringer

Medlemslån er oppført til nominelle verdier i balansen, med fradrag for 100 i tapsavsetning. Pensjonskassen har vedtatt rutiner som relaterer seg til forskrift om den regnskapsmessige behandlingen av utlån og garantier i finansinstitusjoner.

Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi

"Aksjer og andeler" og "Rentebærende papirer" vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Årets positive verdiendring på investeringene er delvis ført mot bufferfondet (teknisk regnskap), mens resterende er ført mot annen opptjent egenkapital (ikke-teknisk regnskap), og i egen note spesifisert som fond for urealiserte gevinster i selskapsporteføljen.

Aksjer m.v. (jfr. selskapsskatteloven § 5-1 nr 1) er tilordnet anskaffelseskost etter FIFO-metoden pr.portefølje. For andre finansielle eiendeler er gjennomsnittskurs benyttet.

"Utlån og fordringer" omfatter pensjonskassens korttidsinnskudd hos banker, eksklusive ordinære driftskonti som inngår i regnskapsposten "Andre finansielle eiendeler" i kollektivporteføljen, mens det i selskapsporteføljen inngår i "Kasse, Bank".

Derivat som sikring

Pensjonskassen benytter seg av virkelig verdi sikring. Derivater som faller inn under denne kategorien regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet.

Fordringer

Premiefordringer og andre fordringer er balanseført til pålydende. Fordringene er vurdert å ikke være tapsutsatt.

Ansvarlig lånekapital

Ansvarlig lånekapital er oppført til pålydende.

Avsetninger

Avsetninger til forsikringsfond

Premiereserven utgjør den forsikringstekniske kontantverdien av pensjonsrettigheter opptjent på beregningstidspunktet. Beregningen foretas av pensjonskassens aktuar. Årets

avsetning til premiereserve er i samsvar med aktuarens forsikringstekniske beregning som fremgår i egen oversikt. Det ble i 2020 innført et nytt dødelighetsgrunnlag, K2021. For menn er dødeligheten redusert mens den for kvinner er uendret fra tidligere tariff, K2013. Oppdaterte levealdersforutsetninger i 2020 medførte en frigjøring av premiereserve. Frigjøringen ble gjennom 2020 og 2021 overført til medlemsforetakenes premiefond. Premiereserve inkluderer avsetning til administrasjonsreserve. Inntrufne forsikringstilfeller som enda ikke er oppgjort inngår også i premiereservene. Ny uføremodell i offentlig tjenestepensjon trådte i kraft med virkning fra 01.01.2015. Fra samme tidspunkt ble ny uføretariff (KFSU2015) tatt i bruk.

Bufferfond

Nye regler f.o.m. 01.01.2022 innebærer at et bufferfond erstatter det som t.o.m. 2021 var tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond i pensjonskassen. Bufferfondet skal anvendes for overskudd på pensjonskassens avkastningsresultat og vil tilsvarende kunne benyttes ved negative avkastningsresultat. Fondet er kundefordelt og har ingen øvre grense.

Premiefond

Premiefondet er kundenes avsetning til fremtidige premieinnbetalinger.

Risikoutjevningfond

Risikoutjevningfondet benyttes til å styrke avsetningene til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person. Risikoutjevningfondet klassifiseres som egenkapital og innregnes og måles i samsvar med særskilte presiseringer rundt dette gitt i brev fra Finanstilsynet datert 25.01.2017.

Skatt

Pensjonskasser skattelegges etter samme regelverk som gjensidige livsforsikrings-selskaper. Pensjonskassens finansieringsmodell innebærer at utsatt skattefordel ikke oppfyller kravet til balanseføring etter god regnskapsskikk. Pensjonskassen ilegges 0,3 % formuesskatt av ligningsmessig nettoformue.

Sammenlignbare tall

Alle tall i resultat- og balanseoppstillingen, samt i notene presentert i hele tusen.

Innføring av IFRS 9 for Finansielle instrumenter fra 1.januar 2023

IFRS 9 Finansielle instrumenter erstattet IAS 39 for pensjonskasser fra 1.januar 2023. Standarden innebærer nye krav til klassifisering og måling (verdsettelse) av finansielle eiendeler. Overgangen har for pensjonskassen i begrenset grad medført endringer i balanseføringen gjennom 2023.

Inndeling av forvaltningskapitalen

Under henvisning til § 3-11 i Forsikringsvirksomhetsloven, er pensjonskassens forvaltningskapital delt inn i h.h.v. en selskaps- og en kollektivportefølje. Midler i selskapsporteføljen skal tilsvare pensjonskassens innskutte og opptjente egenkapital, samt ansvarlige lånekapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene, mens kollektivporteføljens midler skal tilsvare de avsatte kontraktsfastsatte forpliktene, med tillegg for risikoutjevningfond.

Midlene er gitt en felles forvaltning, men er splittet i samsvar med forholdsmessigheten på pensjonskassens passivside.

Tilsvarende fordeles finansavkastningen i samsvar med selskaps- og kollektivporteføljens gjennomsnittlige vektning gjennom året. Inndelingene ser slik ut for 2023;

	Kollektiv- portefølje	Selskaps- portefølje
Fordeling av balanseverdier pr.31.12.	92,68 %	7,32 %
Fordeling av finansavkastning	92,78 %	7,22 %

NOTE 2

FORFALTE PREMIER

Pensjonskassens styre fastsetter årlig premiesatsen i pensjonsordningen etter anbefaling fra ansvarshavende aktuar.

Arbeidsgivertilskuddet var i 2023 på 9,21% (9,24% i 2022). Av totalpremien på 11,21% (11,24%), utgjorde 9,12% (9,15%) normalpremie, 0,57% (0,57%) i administrasjons-premie, 0,22% (0,22%) i administrasjonsreservepremie og 1,3% (1,3%) til såkalte ikke-forsikringsbare ytelser. Reguleringspremien beregnes på basis av årets lønns- og G-regulering, og ble innkrevet med kr.523,0 mill. (285,0 mill.). Dette premieelementet er avstemt mot faktiske kostnader ved utgangen av året og viser at det skal innkreves ytterligere premie på 23,9 mill. fra medlems-foretakene. Tilsvarende avstemming er gjort for de ikke-forsikringsbare ytelser, der en actuariell retting relatert til beregningene gjort ved overgangen fra bruttoordning til påslagsordning i 2020, har medført behov for en tilbakebetaling av det som da ble utbetalt av for mye friggitt premiereserve. Dette gir en negativ avstemming av de ikke-forsikringsbare ytelsene med 46,3 mill. Bruttoresultatet av de to avstemte premieelementene er avregnet mot foretakenes premiefond. Rentegarantipremien var på 3,5 mill., mot 3,2 mill. i 2022.

	2023	2022
Forfalte arbeidsgiverpremier	915 491	600 380
Faktisk innbetalte premier	465 422	418 659
Arbeidsgiverpremier tilført/ trukket av premiefond	379 736	166 246
Etterbetalt medlemskap	112	
Avstemt reguleringspremie / ikke-forsikringsbare ytelser	70 221	15 475
Forfalte medlemspremier (2 %)	69 197	64 219
Sum forfalte premier	984 688	664 599

NOTE 3

RENTEINNTÆKT OG UTBYTTE M.V. PÅ FINANSIELLE EIENDELER - NETTO

	2023	2022
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost:		
Investeringer som holdes til forfall	60 558	24 968
Utlån og fordringer	206	10 342
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi:		
Aksjer og andeler	67 613	58 556
Obligasjoner og andre verdipapirer		
med fast avkastning	47 694	52 123
Andre finansielle eiendeler	17 410	6 237
Sum inntekter fra andre finansielle eiendeler	193 481	152 226

Andel som føres i teknisk regnskap	179 512	141 221
Andel som føres i ikke-teknisk regnskap	13 969	11 006

NOTE 4

VERDIENDRINGER PÅ INVESTERINGER / UREALISERTE GEVINSTER (DEL AV BUFFERFOND)

	2023			2022			
	Anskost	Virkelig verdi	Urealisert gev./ (tap)	Anskost	Virkelig verdi	Urealisert gev./ (tap)	Endring urealisert
Eiendom	1 017 869	1 008 722	-9 147	973 264	1 085 930	112 666	-121 813
Aksjer	1 859 500	3 082 289	1 222 789	1 731 863	2 556 921	825 058	397 731
Obt.	4 149 090	4 260 044	110 954	4 543 582	4 411 212	-132 370	243 324
Sum	7 026 459	8 351 055	1 324 596	7 248 709	8 054 063	805 354	519 242
Samlet urealisert			1 324 596			805 354	519 242

	2023	2022
Andel som føres i teknisk regnskap	481 751	-677 134
Andel som føres i ikke-teknisk regnskap	37 489	-52 772

Under henvisning til Forsikringsvirksomhetsloven er pensjonskassens samlede merverdier på finansielle plasseringer fordelt som flg.;

	31.12.2023	31.12.2022
Andel som føres til selskapsportefølje (annen opptjent egenkapital)	88 085	50 596
Andel som føres til kollektivportefølje (del av bufferfond - se note 8)	1 236 511	754 758

NOTE 5

REALISERT GEVINST OG TAP PÅ INVESTERINGER - NETTO

	2023	2022
Realisert gevinst - aksjer	54 657	52 598
Realisert tap - aksjer	-502	
Realisert gevinst - obligasjoner	8 656	4 123
Realisert tap - obligasjoner		
Realisert gevinst/tap - derivater	-27 002	-6 686
Sum	35 809	50 035

Andel som føres i teknisk regnskap	33 224	46 418
Andel som føres i ikke-teknisk regnskap	2 585	3 618

NOTE 6

KAPITALAVKASTNING

	2023	2022	2021	2020	2019
Kollektivporteføljen					
Avkastning					
(verdijustert til 2021)	7,8 %	-5,4 %	8,0 %	6,3 %	8,7 %
Bokført avkastning (frem til 2021)			4,3 %	1,8 %	2,6 %
Selskapsporteføljen					
Avkastning	7,3 %	-5,0 %	7,4 %	6,2 %	10,3 %

Avkastningen for kollektiv- og selskapsporteføljen er beregnet etter modifisert Dietz modell, jfr.Forskrift av 26.mai 2009 nr.525 om beregning av kapitalavkastning i livsforsikringselskaper m.v.

NOTE 7

UTBETALTE ERSTATNINGER

	2023	2022
Direkte utbetalte pensjoner		
Alderspensjon	208 525	188 296
Uførepensjon	56 115	55 180
Etterlattepensjon	24 779	21 895
Barnpensjon	1 410	1 216
Sum direkte utbetalte pensjoner	290 829	266 587
Utbetalte refusjonspensjoner iht overføringsavt.	15 808	15 158
Mottatte refusjonspensjoner iht overføringsavt.	-39 855	-32 432
Netto utbetalte pensjoner	266 781	249 312

NOTE 8

FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER

	2023	2022
Premiereserve		
Premiereserve 01.01	7 008 046	6 474 483
Overført premiereserve til/fra andre		1 578
Pliktig avsetning inkl. adm.reserve	854 319	531 985
Premiereserve 31.12.	7 862 365	7 008 046

Pensjonskassen har pr.31.12.2023 en dekningsgrad på 100% av påløpte pensjonsforpliktelser.

	2023	2022
Bufferfond		
Bufferfond 01.01	1 284 356	1 940 975
Overført fra andre forsikringsforetak		
Tilført til/fra avkastningsresultatet	260 000	-656 619
Bufferfond 31.12.	1 544 356	1 284 356

	2023	2022
Premiefond		
Premiefond 01.01	545 801	708 565
Til dekning av/del av årets premie	-449 957	-181 721
Overført premiefondsmidler til/fra andre	130	17
Tilført som garantert rente	7 123	12 504
Tilført som avkastning ut over det garanterte	20 444	
Tilført overskudd fra avkastningsresultatet	237 553	
Tilført overskudd fra risikoresultatet	4 481	6 436
Premiefond 31.12.	365 575	545 801

NOTE 9

YTELSER OG LÅN TIL LEDENDE ANSATTE MM.

	2023	2022
Adm. direktør;		
Lønn		
Frode Thorkildsen	1445	1372
Samlede pensjonskostnader	296	208
Styret (honorar, møtegodtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste);		
Styreleder Åshild Schmidt	206	187
Nestleder Roy Mersland	122	75
Styremedlem Ebbe Boel Pedersen	106	62
Styremedlem Åse Gerd Paulsen	107	62
Styremedlem Are Herdlevær	105	63
Styremedlem Åse Birkrem	105	59
Varamedlem Gunnar Steen	107	61
Varamedlem Ragnhild T. Arnesen	107	61

Det er ikke avtalt noen form for sluttvederlag ved opphør eller endring av ansettelsesforhold til adm. direktør eller styrets medlemmer. Tilsvarende er det heller ikke avtaler om bonuser eller lignende.

Lån og sikkerhetsstillelse til adm. direktør og styremedlemmer. Adm. direktør, ansatte i pensjonskassen og styremedlemmer med medlemskap i KKP kan søke om lån i pensjonskassen til ordinære medlemsvilkår. Verken adm. direktør eller styremedlemmer har for tiden slike lån.

NOTE 10

FORVALTNINGSKOSTNADER

	2023	2022
Honorar, forvaltere	2 811	2 710
Øvrige kostnader som henføres forvaltningen	4 154	3 060
Sum forvaltningskostnader	6 965	5 770
Andel som føres i teknisk regnskap	6 463	5 560
Andel som føres i ikke-teknisk regnskap	503	433

NOTE 11

FORSIKRINGSRELATERTE ADMINISTRASJONSKOSTNADER

Pensjonskassen hadde pr. 31 desember 8 ansatte, hvorav 7 i 100% stilling, og 1 i 50%.

Samlet lønn, styrehonorar og andre personalkostnader beløper seg til 11,1 mill. Av dette henføres 1,9 mill. til administrasjonens arbeid med kapitalforvaltningen, og er således splittet i henhold til note 10.

Av øvrige større driftskostnader i 2023 nevnes; Tjenestekjøp fra h.h.v. KLP FS med 1,5 mill., Kristiansand kommune med 1,2 mill. og Gabler med 2,9 mill., samt Finanstilsynsavgift med 0,3 mill. og leie av lokaler med 0,7 mill.

I tillegg inngår revisjonshonorar med flg.;

	2023	2022
Revisjon	202	258
Revisjonsrelatert bistand	20	38
Annen bistand	173	164
Sum revisjonshonorar (inkl.mva)	395	460

NOTE 12

SKATTEKOSTNAD

	2023	2022
Beregning av inntektskatt:		
Totalresultat etter skattekostnad	58 210	-30 578
Skattekostnad	0	0
Inntektsføring fra konto for utsatt inntektsføring	0	0
Tilbakeføring av verdireduksjon / verdøkning(-) knyttet til finansielle eiendeler i selskapsporteføljen	-37 489	52 772
Forskjell mellom netto skattemessig og regnskapsmessig gevinst/tap ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	-3 751	-3 559
Andre forskjeller, herunder vedrørende fritaksmetoden	-200	-2 038
Endring midlertidige forskjeller	-568	1 799
Årets skattegrunnlag	14 403	18 397
Fremføring av underskudd / anvendelse av fremførbart underskudd (-)	-14 403	-18 397
Skattegrunnlag	0	0
Beregnet inntektskatt	0	0

Spesifikasjon av midlertidige forskjeller

Utlån	-7	-7
Pensjonsforpliktelser egne ansatte	-3 964	-4 532
Urealisert gevinst / tap (-) obligasjoner og andre finansielle instrumenter i selskapsporteføljen	8 011	-8 316
Fremførbart skattemessig underskudd	-95 461	-109 864
Sum midlertidige forskjeller	-91 421	-122 719
Utsatt skatt/ utsatt skattefordel (-) pr. 31.12.	-22 855	-30 680

Det er usikkert om pensjonskassen kommer i skatteposisjon i overskuelig fremtid. På bakgrunn av dette er ikke utsatt skattefordel oppført som eiendel i balansen.

Formuesskatt fremkommer slik:

Sum bruttoformue	10 352 950	9 235 218
Sum skattemessig gjeld	-10 293 570	-9 331 897
Netto ligningsformue	59 380	-96 679
Skattesats for formuesskatt	0,30 %	0,25 %
Formuesskatt av netto ligningsformue	178	0

	2023	2022
Spesifikasjon av årets skattekostnad		
Betalbar skatt	0	0
Endring utsatt skatt	0	0
Formuesskatt	178	0
For lite / for mye (-) avsatt tidligere år	0	0
Sum skattekostnad	178	0

NOTE 13

PENSJON EGNE ANSATTE

	2023	2022
PENSJONSKOSTNADER INKL. AGA		
Nåverdi av årets opptjening	1024	1 134
Administrasjonsomkostning	38	37
Arbeidsgiveravgift - Pensjonskostnad	150	165
Resultatført planendring inkl aga	0	0
Resultatført pensjonskostnad inkl. aga og adm	1212	1 337

NETTO FINANSKOSTNAD

	2023	2022
Rentekostnad	515	310
Forventet avkastning	-388	-254
Forvaltningsomkostning	19	19
Netto rentekostnad	146	75
Arbeidsgiveravgift - Netto rentekostnad	21	11
Netto rentekostnad inkl. aga	166	85

ESTIMATAVVIK PENSJONER VIA OCI

	2023	2022
Aktuarielt tap (gevinst)	-122	1 548
Arbeidsgiveravgift	-17	218
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. aga OCI	-139	1 766

Samlet pensjonskostnad inkl. alle 3 komponenter 1 238 3 189

PENSJONSFORPLIKTELSE

	31.12.2023	31.12.2022
	BESTE EST.	BESTE EST.
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	20 226	16 256
Pensjonsmidler	16 751	12 284
Netto forpliktelse før aga	3 474	3 972
Arbeidsgiveravgift	489	560
Brutto påløpt forpliktelse inkl. aga	20 715	16 816
Netto forpliktelse inkl. aga	3 964	4 532
Planendring inkl. aga	0	0
Netto forpliktelse før planendring inkl. aga	3 964	4 532

AVSTEMMING

	2023	2022
Balanseført nto forpliktelse/(midler) UB i fjor	4 532	2 733
Resultatført pensjonskostnad inkl. evt planendring	1 212	1 337
1Resultatført finanskostnad	166	85
Ført mot OCI inkl. aga	-139	1 766
Aga innbetalt premie/tilskudd	-223	-172
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	-1 583	-1 218
Ført mot egenkapital	0	0
Ført mot egenkapital aga	0	0
Balanseført nto forpliktelse/(midler) UB i år	3 964	4 532

MEDLEMSSTATUS

	01.01.2024	01.01.2023
Antall aktive	8	8
Antall oppsatte	2	2
Antall pensjoner	1	1
Gj.snittelag pensjonsgrunnlag, aktive	856	758
Gj.snittelag alder, aktive	49,22	49,08
Gj.snittelag tjenestetid, aktive	14,00	13,15
Forventet gjenstående tj.tid, aktive	7,64	9,60

SENSITIVITETSANALYSE

	Økning
Diskonteringsrenten redusert med 0,5 %-poeng	Økning
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	10,22 %
Nåverdi av årets opptjening	16,70 %
Lønnsvekst økt med med 0,25 %-poeng	Økning
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	0,37 %
Nåverdi av årets opptjening	1,38 %
Dødeligheten redusert med 10 %-poeng	Økning
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	2,53 %
Nåverdi av årets opptjening	1,99 %

Sensitivitetsanalysen over er basert på at alle andre forutsetninger er uendret. I praksis er det lite sannsynlig og endringer i noen forutsetninger er korrelerte. Beregningen av pensjonsforpliktelse og opptjening i sensitivitetsanalyse er gjort etter samme metode som ved beregning av pensjonsforpliktelse som fremkommer i balansen.

Durasjon

Durasjon i pensjonskassen er beregnet til 16,4 år.

NOTE 14

LIKVIDITETS-, RENTE- OG VALUTARISIKO

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko kan defineres som tiden det tar for å innløse ulike plasseringer til kontanter uten at markedsprisen påvirkes i nevneverdig grad. Pensjonskassen har vedtatt eget likviditetsbudsjett som følges opp på løpende basis, og likviditeten i porteføljen vurderes som god. Følgende vurderinger er gjort når det gjelder aktivklassenes omgjøring til kontanter;

% av samlet forvaltning

Bankinnskudd (1 dag)	4 %
Pengemarkedsfond (2 dager)	0 %
Aksje- og obligasjonsfond (2-5 dager)	64 %
Norske enkeltobligasjoner (3-5 dager)	16 %
Norske enkeltaksjer (3-5 dager)	5 %

Resterende, eiendomsfond, utlånsportefølje og bundne bankinnskudd tar lengre tid å realisere, men utgjør samlet kun 11% av porteføljen.

Renterisiko

Renterisiko er risiko for verditap på rentebærende instrumenter, som obligasjoner og pengemarkeds plasseringer, på grunn av endringer i det generelle rentenivået. Rentedurasjon er definert som endring i renteporteføljens markedsverdi dersom renten endrer seg med ett prosentpoeng. Den samlede porteføljen hadde pr.31.12.2023 en rentedurasjon på 2,7%, noe som betyr at en økning i renten på 1% poeng vil gi et tilsvarende kurstap i porteføljen av obligasjons- og pengemarkedsfond med 160,5 mill.

Valutarisiko

Investeringer i globale aksjer er samlet sett valutasikret med en dekningsgrad på ca. 50%. Dette er gjort ved at plasseringene i h.h.v. KLP Aksjeglobal Indeks II, KLP AksjeEuropa Indeks II, KLP AksjeGlobal Mer Samfunnsansvar og Baillie Gifford har en løpende valutasikring i fondet, mens plasseringene i hhv. Storebrand Global Indeks I, KLP AksjeNorden, KLP AksjeFremvoksende Markeder Indeks 1, samt KLP Aksjefremvoksende Markeder Mer Samfunnsansvar ikke er valutasikret.

Investeringene i de globale rentefondene som forvaltes av h.h.v. Pimco, Robeco, Payden og Alfred Berg er sikret med en dekningsgrad på 100% (+/- 5%).

NOTE 15
RENTEBÆRENDE PAPIRER

Obligasjoner som måles til amortisert kost

(Opptjente, ikke forfalte renter inngår i balanseført/virkelig verdi)

Debitorkategori	Pålydende verdi	Kostpris	Balansef. verdi	Virkelig verdi
Obligasjoner med fortrinnsrett	84 000	82 232	83 140	86 418
Bank og kredittforetak	343 000	339 217	344 136	349 871
Kommuner/fylkeskom./				
lån med gar. fra disse	308 411	293 912	301 354	301 810
Andre utstedere	394 000	369 656	378 778	387 846
Andre utstedere				
(med pant i fast eiendom)	540 050	538 077	541 626	518 126
	<u>1 669 461</u>	<u>1 623 094</u>	<u>1 649 034</u>	<u>1 644 071</u>

	2023	2022
Andel som føres til selskapsportefølje	120 709	41 852
Andel som føres til kollektivportefølje	1 528 324	533 036

Obligasjonene bokført til amortisert kost skjer gjennom særskilte mandat om dette hos hhv. DNB, Pareto og Storebrand. De to sistnevnte gjelder for obligasjoner med pant i fast eiendom. Rentedurasjonen for de tre mandatene er på hhv. 4,3, 1,7 og 1,8 år. Det er ved første gangs anvendelse av IFRS 9 ført et samlet tap i obligasjonene med pant i fast eiendom med 0,2 mill.

NOTE 16
UTLÅN OG FORDRINGER - MÅLT TIL AMORTISERT KOST

	Kostpris	Balansef. verdi	Virkelig verdi
Pantesikrede boliglån;			
Lån til medlemmer	4 263	4 163	4 163
Sum	4 263	4 163	4 163

Sannsynligheten for tap i porteføljen av medlemslån ansees å være svært liten. Det er dog ført uspesifiserte tapsavsetninger på 0,1 mill. Som en følge av endringer i årsregnskapsforskriften som gjelder for pensjonsforetak, gjort gjeldende fra 2023, er pensjonskassens beholdning av pantesikrede eiendomsobligasjoner flyttet fra balanseposten Utlån og fordringer og over til Rentebærende papirer under Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost (se note 15).

	2023	2022
Andel som føres til selskapsportefølje	305	45 637
Andel som føres til kollektivportefølje	3 858	581 246

NOTE 17
FINANSIELLE EIENDELER TIL VIRKELIG VERDI - BEREGNINGSNIVÅER

	Balanseført verdi pr.31.12.2023	Nivå 1 Børsnoterte priser	Nivå 2 Observerbar input	Nivå 3 Ikke-observerbar input
Finansielle eiendeler til virkelig verdi				
<u>Aksjer og andeler</u>				
Aksjer	517 390	511 265	6 125	
Fondsandeler	2 571 024		2 571 024	
Eiendomsfond	1 002 597			1 002 597
<u>Obligasjoner og andre verdipapirer</u>				
Fondsandeler	4 260 384		4 260 384	
<u>Utlån og fordringer/andre finans. eiendeler</u>				
Bankinnskudd	535 789		535 789	
Totalt	8 887 184	511 265	7 373 322	1 002 597

NOTE 18

AKSJER OG ANDELER

Selskapets navn	Antall	Kostpris	Urealisert gevinst/tap
Aker BP	114 262	31 010	33 765
Equinor	123 808	22 313	39 885
Aker	19 316	13 724	12 864
Yara International	61 817	24 601	22 328
Salmar	32 300	15 903	18 385
Norsk Hydro	298 700	21 145	20 431
Kongsberg gruppen	54 747	5 265	25 479
Orkla	290 700	23 786	22 919
Tomra Systems	66 000	5 944	8 148
Walls Wilh.	67 368	1 890	5 996
Subsea 7 SA	15 000	2 168	2 223
Seadrill Lim.	20 500	7 407	9 809
Scatec	31 900	4 891	2 621
Crayon Group	41 500	5 162	3 515
Schibsted	47 700	10 535	13 957
Mowi	157 790	27 879	28 718
Austevoll Seafood	51 900	4 137	3 848
Veidekke	67 602	7 127	6 909
Lerøy Seafood Group	223 300	10 756	9 343
Bakkafrost	7 200	3 899	3 830
DNB	240 916	39 737	52 038
Storebrand	284 100	20 479	25 580
Gjensidige Forsikring	95 100	16 586	17 831
Sparebank 1 SMN	100 151	7 288	14 201
Sparebank 1 SR	120 982	8 552	15 595
Norconsult	271 300	5 155	6 620
Entra	93 088	8 903	10 742
Var Energi	354 000	9 916	11 385
Atea ASA	67 100	4 709	8 669
Nordic Semicond.	142 200	12 011	17 917
TGS	43 700	6 730	5 777
Telenor	256 748	38 425	29 937
Sum norske enkeltaksjer		428 033	511 265

Aksjefond	Antall	Kostpris	Balanseført verdi
Storebrand Global Indeks D	754 455	349 924	795 097
KLP AksjeGlobal Indeks Valsikr. S-250	430 811	178 078	478 492
KLP AksjeEuropa Indeks Valsikr. S-100	296 384	240 151	312 057
KLP AksjeNorden Indeks S-100	144 900	60 664	153 180
KLP AksjeFremvoksende Markeder Indeks S-250	322 978	192 206	317 408
KLP AksjeGlobal Mer Samfunnsansvar Valsikr. S	109 352	90 436	122 927
KLP AksjeFremvoksende Markeder Mer Samf.ansv.S	55 348	50 072	51 635
Baillie Gifford Worlvide Glob.	1 623,5	269 936	340 228
Sum aksjefond		1 431 467	2 571 024

Eiendomsfond	Antall	Kostpris	Balanseført verdi
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	235 313 195	270 941	279 637
DNB Scandinavian Prop.fund 4 KS	1 052 673	120 000	124 619
DNB Scandinavian Prop.fund HM IS	75 9932	79 192	79 403
DNB Scandinavian Prop.fund HM AS	7 602	800	916
UNION Core Real Estate Fund AS	1 827 548	1 853	1 757
UNION Core Real Estate Fund IS	181 807 032	195 102	177 160
DEAS Eiendomsfond Norge 1 AS	5 435 006	3 336	3 452
DEAS Eiendomsfond Norge 1 IS	538,065	346 645	341 778
Sum eiendomsfond		1 017 869	1 008 722

Aksjer og andeler	Kostpris	Balanseført verdi
Sum aksjer og andeler	2 877 370	4 091 011

	2023	2022
Andel som føres til selskapsportefølje	299 462	265 200
Andel som føres til kollektivportefølje	3 791 548	3 377 652

Alle enkeltaksjer er børsnotert og i norsk valuta.

Gjennom 2023 har pensjonskassen kun hatt valutasikring som integrert del av aksjefondsplasseringene. Dette gjelder for hhv. plasseringene i Baillie Gifford, KLP AksjeGlobal Indeks, KLP AksjeEuropa Indeks og KLP AksjeGlobal Mer Samfunnsansvar.

NOTE 19

RENTEBÆRENDE PAPIRER

Obligasjons-/pengemarkedsfond	Kostpris	Balansverdi
Obligasjonsfond norske	2 368 065	2 316 118
Obligasjonsfond globale	1 058 770	1 142 285
Høyrentefond	688 247	767 828
Pengemarkedsfond norske	34 008	33 813
Sum obligasjons-/pengemarkedsfond	4 149 090	4 260 044

	2023	2022
Andel som føres til selskapsportefølje	311 835	321 136
Andel som føres til kollektivportefølje	3 948 209	4 090 077

Plasseringen i pengemarkedsfond er i h.h.v. Alfred Berg Nordisk Likviditet Pluss 1 og Storebrand Likviditet. Plasseringene i norske obligasjons- og høyrentefond skjer gjennom Storebrand Kreditt/ Norsk Kreditt IG, DNB Obligasjon H og DNB High Yield D, samt Alfred Berg Nordic High Yield 1, mens plassering i globale obligasjonsfond skjer gjennom Alfred Berg Nordic Mid Duration, og fond forvaltet av Pimco, Robeco, Payden og BlueBay. Rentedurasjonen på pensjonskassens samlede portefølje av obligasjons-/pengemarkedsfond er pr.31.12.23 på 2,7 år.

NOTE 20

UTLÅN OG FORDRINGER - BANKINNSKUDD

Alternativt til pengemarkedsplasseringer har pensjonskassen i perioder utnyttet konkurransedyktige rentebetingelser på innskudd i bank.

Midler på slike plasseringskonti er ført på utlån og fordringer under finansielle eiendeler målt til virkelig verdi, med følgende fordeling:

	2023	2022
Andel som føres til selskapsportefølje	9 077	11 058
Andel som føres til kollektivportefølje	114 924	140 842

For øvrig henføres midler på skattetrekkkonto og selskapsporteføljens andel av en driftsrelatert konto til Kasse, bank, mens kollektivporteføljens andel av sistnevnte henføres til Andre finansielle eiendeler som flg.:

	2023	2022
Andel som føres til selskapsportefølje	20 969	20 193
Andel som føres til kollektivportefølje	390 819	120 350

NOTE 21

EGENKAPITAL

Kjernekapitalinnskudd står tilbake for enhver annen forpliktelse pensjonskassen har eller måtte få, herunder ansvarlig lån. Kapitalinnskuddet kan nyttes til dekning av tap eller underskudd ved pensjonskassens løpende drift. Fordelingen av innskutt egenkapital på medlemsforetakene er flg.:

	2023	Tilført	2022
Kristiansand kommune	468 230	26 043	442 187
Kino Sør AS	1 586	62	1 524
Kristiansand Havn IKS	4 742	230	4 512
Kristiansand kirkelig fellesråd	5 458	299	5 159
Agder Kommunerevisjon IKS	1 865	106	1 759
Franzefoss Gjenvinning AS	23		23
Avfall Sør AS	4 088	259	3 829
Avfall Sør Holding AS	41	41	
Kr.sand kommunes energiverkst. - Cultiva	400	22	378
Region Kristiansand	140	13	127
Kr.sandsregionen Brann og Redning IKS	3 849	420	3 429
Barnefilmfestivalen AS	15	5	10
Sum	490 437	27 500	462 937

NOTE 22

ANSVARLIG LÅN

	2023	2022
Ansvarlig lån pr.1.1.	10 703	10 703
Nytt ansvarlig lån		
Ansvarlig lån 31.12.	10 703	10 703

Pensjonskassens ansvarlige lånekapital er i sin helhet fra Kristiansand kommune. Det ansvarlige lånet er evigvarende, og rentebetjenes tilsvarende den rente som pensjonskassen mottar på sine medlemslån.

NOTE 23

ANDRE FORPLIKTELSER

Annen kortsiktig gjeld består pr.31.12.2023 i det vesentligste av skyldig skattetrekk med kr.8,6 mill., skyldig arbeidsgiveravgift/feriepenger med kr.3,5 mill., samt påløpt forvalterhonorar med 0,9 mill.

NOTE 24

SOLVENSMARGIN

	2023	2022
Solvensmarginkapital		
Kjernekapital	490 437	462 937
Realisert del av opptjent egenkapital	188 379	173 045
Evigvarende ansvarlig lånekapital	10 703	10 703
Bufferfond (50%)	772 178	642 178
Risikoutjevningfond (50%)	2 694	2 500
Sum solvensmarginkapital	1 464 391	1 291 363
Solvensmarginkrav	362 915	331 922
Samlet solvensmarginkapital i		
% av solvensmarginkrav	403,5 %	389,1 %

NOTE 25

RESULTATANALYSE

Analysen gjelder i sin helhet; Hovedbransje - Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner o.l. Delbransje - Ytelsesbaserte pensjonsordninger yten investeringsvalg.

	2023	2022
Avkastningsresultat		
Finansinntekter	694 487	-489 495
- Garantert rente premiereserve	-168 980	-154 619
- Garantert rente premiefond	-7 123	-12 504
- Avkastning premiefond utover garantert rente	-20 444	
- Avkastning risikoutjevningfond	-387	
Sum avkastningsresultat	497 553	-656 619
Risikoresultat		
Beregnet dødsrisikopremie	13 013	12 471
+ Faktisk dødsrisikoerstatning	-22 408	-15 354
= Risikoresultat Død	9 395	-2 883
Faktisk frigjort premiereserve	47 010	52 675
+ Beregnet dødelighetsarv	-42 265	-40 708
= Risikoresultat Opplevelse	4 745	11 967
Beregnet uførerisikopremie	56 118	54 750
+ Faktisk uførerisikoerstatning	-46 852	-52 263
= Risikoresultat uførhet	9 266	2 487
Reassuranseresultat	-135	-135
Sum risikoresultat	4 481	11 436

Administrasjonsresultat		
Samlet premie til administrasjon	38 861	31 366
- Herav til administrasjonsreserve	14 407	8 226
- Faktiske omkostninger	23 388	21 336
Sum administrasjonsresultat	1 066	1 804

Rentegarantipremie	3 500	3 210
--------------------	-------	-------

Samlet resultat til fordeling	506 600	-640 169
--------------------------------------	----------------	-----------------

Resultatet er fordelt som flg.:

	2023	2022
Avkastningsresultat;		
Resultatpost 6.4 - Endring i bufferfond	260 000	-656 619
Resultatpost 8.1 - Overskudd på avkastningsresultatet (til premiefond)	237 553	

Risikoresultat;		
Resultatpost 8.2 - Risikores.tilordnet forsikringskontraktene (premiereserve)	4 481	6 436
Til/fra risikoutjevningfond via resultat av teknisk regnskap		5 000
Administrasjonsresultat og rentegarantipremie;		
Til/fra opptjent egenkapital via resultat av teknisk regnskap	4 566	5 014

Samlet fordelt	506 600	-640 169
-----------------------	----------------	-----------------

I tillegg til ovennevnte tillegges resultatet av det ikke-tekniske regnskapet til opptjent egenkapital i pensjonskassen. I 2023 utgjorde dette 53.118, mens tilsvarende i 2022 belastet egenkapitalen med 28.811.

NOTE 26

FORSIKRINGSTEKNISK FØLSOMHETSBEREGNING

Målt i pensjonskassens forsikringsforpliktelse ville effekten av følgende umiddelbare endringer bli som flg.:

Beregningsgrunnlag	Endring	Effekt på brutto premiereserve i tusen kroner (avrundet)	I prosent
Dødelighet	- 10%	177 000	2,3 %
Uførhet	+ 20%	31 400	0,4 %

NOTE 27

STRESSTEST / RISIKOMÅLING

Pensjonskassen måler risiko og risikoutnyttelse basert på egen forskrift om utregning av det forenklede solvenskapitalkravet. Forskriften kom i 2018 og ble gjort gjeldende fra 01.01.2019. Det forenklede solvenskapitalkravet består av separate kapitalkrav for livsforsikring, markedsrisiko og motpartsrisiko summert ved anvendelse av en korrelasjonsmatrise. Deretter tillegges kapitalkrav for operasjonell risiko, før kravet blir redusert med tapsabsorberende evne til utsatt skatt. Ansvarlig kapitalutgjør i hovedsak summen av egenkapital, risikoutjevningfond og bufferkapital tillagt en markedsverdi-justering.

Markedsverdijusteringen består hovedsakelig av summen av nåverdien av fremtidig rentegarantipremie og fortjenesteelement og differansen mellom premiereserven og et beste estimat med en fremtidig, fastsatt rentekurve. Dersom denne markedsverdijusteringen er negativ vil man kunne anvende egen overgangsregel (frem til 2032) for å dempe effekten mot det pålagte kravet.

Pensjonskassens ansvarlige kapital skal til en hver tid overstige solvenskapitalkravet. Dette uttrykkes ved at solvenskapitaldekningen skal ligge over 100%.

Solvenskapitaldekningen ser ut som flg. pr.31.12.2023 (sammenliknbare tall er benyttet for 2022);

Samlet risiko;	2023	2022
Renterisiko	397	376
Aksjerisiko	1245	920
Eiendomsrisiko	252	271
Valutarisiko	324	268
Kredittrisiko	343	374
Konsentrasjonsrisiko	0	0
Forsikringsrisiko inkl. avgangsrisiko	541	421
Motpartsrisiko	35	20
Operasjonell risiko	41	37
Diversifisering	-1040	-901
Justering for den tapsabsorberende evnen til utsatt skatt	-321	-268
Samlet solvenskapitalkrav	1817	1518

Samlet ansvarlig kapital;		
Innskutt egenkapital	490	463
Risikoutjevningfond	5	5
Opptjent egenkapital	276	219
Ansvarlig lån	11	11
Supplerende tilleggs kapital	183	
Bufferfond	1 544	1 284
Merverdier hold til forfall porteføljen	-5	-25
Justering til beste estimat	425	276
Margin i forsikringstariffen	41	38
Samlet ansvarlig kapital uten bruk av overgangsbestemmelse	2 970	2 271

Solvenskapitaldekning (uten bruk/effekt av overgangsbestemmelse)	163 %	150 %
---	-------	-------

Rente;	Differensiert stress opp/ ned for ulike deler av rentekurven, passivasiden omfattes også.
Aksjer;	39%/49% verdifall på norske og globale/andre aksjer. Satsene kan variere med +/- 10%.
Eiendom;	25% verdifall.
Valuta;	25% endring.
Kreditt;	Avhenger av rente, durasjon og rating på aktuelle investeringer
Forsikring;	Økt reservekrav ved 15% redusert dødelighet og 10% økt uførhet

Fra disse utfallene trekkes det fra en korrelasjons-/diversifiseringseffekt for å markere at det ikke forventes samtidighet i svingningen mellom utfallene.

Styret i pensjonskassen har vedtatt såkalte normalnivåer som solvenskapital-dekningen bør ligge innenfor. Utnyttelsen på 163% ligger med gode marginer innenfor slikt vedtatt normalnivå.

Kristiansand kommunale pensjonskasse
Forsikringsteknisk oppgjør 31.12.2023

Beskrivelse	Antall 31.12.2023	Antall 31.12.2022	Reserve 31.12.2023	Reserve 31.12.2022
Aktive	8 605	8 525	2 465 731	2 241 965
Fratrådte med rettighet	6 206	5 355	681 362	583 167
Fratrådte uten rettighet*	14 124	13 713	82 326	75 087
Sum aktive og fratrådte	28 935	27 593	3 229 420	2 900 219
Alderspensjonister	3 465	3 288	2 536 085	2 244 185
AFP og tidligpensjonister	385	369	289 107	245 732
Ektefellepensjonister	456	420	271 257	241 321
Barnepensjonister	26	26	4 312	4 652
Uførepensjonister	1 608	1 548	1 315 061	1 175 759
Sum pensjonister	5 940	5 651	4 415 822	3 911 649
Totalt	34 875	33 244	7 645 242	6 811 868
Administrasjonsreserve			164 623	146 678
IBNR-avsetning			52 500	49 500
Sum premiereserve			7 862 365	7 008 046
Samlet pensjonsgrunnlag for aktive medlemmer			3 369 291	3 123 134
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for aktive medlemmer			392	366
Medianlønn blant aktive medlemmer			406	375
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for 100% aktive medl.			541	509
Medianlønn blant 100% aktive medlemmer			518	490

* Fratrådte uten rettighet inneholder personer med tjenestetid mindre enn 3 år i bruttoordningen og tjenestetid mindre enn 1 år i påslagsordningen. Det er kun avsatt reserve for disse dersom de har fratrudd etter 31.12.2005.

Deloitte.

Deloitte AS
Markensgate 32, 2. etasje
NO-4612 Kristiansand
Norway

+47 38 12 27 22
www.deloitte.no

Til generalforsamlingen i Kristiansand kommunale pensjonskasse

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Kristiansand kommunale pensjonskasse som består av balanse per 31. desember 2023, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital, kontantstrømpstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettviseende bilde av pensjonskassens finansielle stilling per 31. desember 2023 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av pensjonskassen i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for informasjonen i årsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke informasjonen i årsberetningen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese årsberetningen. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom årsberetningen og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i årsberetningen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom årsberetningen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- er konsistent med årsregnskapet og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik internkontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til pensjonskassens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Registrert i Foretaksregisteret
Medlemmer av Den norske Revisorforening
Organisasjonsnummer: 980 211 282

© Deloitte AS

Deloitte.

side 2
Uavhengig revisors beretning
Kristiansand kommunale pensjonskasse

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av intern kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av pensjonskassens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om pensjonskassens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at pensjonskassen ikke kan fortsette driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte innholdet i og tidspunkt for revisjonsarbeidet og eventuelle vesentlige funn i revisjonen, herunder vesentlige svakheter i intern kontroll som vi avdekker gjennom revisjonen.

Kristiansand, 21. mars 2024
Deloitte AS

Olav Kr. Stokkenes
statsautorisert revisor

Kristiansand kommunale pe...evisors beretning 2023

Name	Date
Stokkenes, Olav Kristian	2024-03-21

Identification

 bankID Stokkenes, Olav Kristian

This document contains electronic signatures using EU-compliant PAdES - PDF
Advanced Electronic Signatures (Regulation (EU) No 910/2014 (eIDAS))

